

Lectus des-
iderabilis ex
A. in Eth.

Hieronymi
in ma. ium
ma. alperi-
tas.

Oratio, &
studium cir-
ca Deum.

1 Tim. 5.

Quidam do-
ctus de re
medio amo-
ris pessima.

Remedium
contra car-
nis tētatio-
nem vnum

Cr. or. 6.

mi sine lecto collidebantur eius ossa, cum dormi-
re cogebatur. De lecto enim dicit Philosophus
in Ethicis, quod lectum desiderat iuuenis, & se-
nex. Erant enim in eo asperitates quantum ad lo-
cum, quia stabat in Eremito, quæ, ut ait, adusta so-
lis ardoribus horridum præstabat Monachis habi-
taculum; quantum ad societatem, quia, ut ait, ob
metum gehennæ scorpionum factus erat socius,
& ferarum quantum ad vestes, quia, ut ait, horre-
bant sacco membra quantum ad propriam car-
nem, & seipsum, quia, ut dicit, de formis, & squali-
da cutis typum æthiopiis carnem adduxerat. quot
etiam erant in beato Hieronymo vigiliæ, quia nõ
dormiebat, ut dictum est, nisi repugnantem somnus
imminens oppressisset. quot etiam erant in eo
orationes, quia ait: quotidie lachrymas, quotidie
gemitus, & quod non dormiebat nisi repugnan-
tem somnus imminens oppressisset: & etiam, ut
parum dormiret, sine lecto dormiebat, & nudè
humo vix ossa hærentia collidebat, totum referen-
dum est ad orationes, quia in orationibus funde-
bat lachrymas, prorumperebat in gemitus, non
nisi repugnans, & oppressus somno dormiebat,
ut magis vacaret orationi, & studio: & sine lecto
dormiebat, ut citius a somno surgeret, ut surgens
orationi, & studio vacaret. Nā oratio, & studium circa
Deum sunt. Nam cum oramus, cum Deo loqui-
mur. Cum studemus, Deus nobiscum loquitur.
Cum ergo Hiero. tot faceret, ut suam carnem do-
maret, adhuc remanebat indomita. Propter
quod ipse de seipso ait, quod pallebant ora ieiun-
nis, & mens estuabat desiderio in frigido corpo-
re, & ante hominem iam sua carne præmortuum
solum libidinis incendia bulliebant. Postea quidē
subdit, quod si nos, qui ex osium habemus corpus,
sentimus, quid faciet puella in delitiis viuēs. Nēpe
illud Apostoli: In delitiis uiuens mortua est. Ex
hac autē uia duo habere possumus. Primo quod diffi-
cile sit pugnare, cum carne. Secundo qualiter in
nobisipsum uiuere debemus, ut uictoriam habea-
mus de carne.

Octaua uia sumitur ex insipientia bellantium,
quia, ut plurimum, sic bellantes uolunt natare cō-
tra impetum fluminis, ut si alicuius personæ eos
amor impugnat: multi uolentes euadere pug-
nam, cogitant quæcunque displicentia habet il-
la persona, quam doctrinam in lib. de Remediis
Quidius dedit, & doctrina fuit pessima, & fuit
ad oppositum, non ad propositum. quia non
potest cogitare displicentia, quæ habet illa perso-
na, nisi cogitet de illa persona. & quanto plus co-
gitat de ea, si est eius amore captus, plus inuiscat
se circa eam, & plus inuoluit se ligaminibus cir-
ca ipsam.

Nona autem, & ultima uia sumitur ex pauci-
tate auxiliorum, quia non est in hac parte, nisi
solum unum auxilium, quod dat Apostolus ad
Corinth. uidelicet fuga, vel fugere. Vnde ait, fu-
gite fornicationem. Si uolumus cogitare dis-
plicitiam Dilectæ, quia hoc non possumus, nisi
cogitemus de ea, & cogitando de ipsa inuolui-
mur laqueis eius; Vnum solum remedium

A restat, Non cogitare de ea, non accedere ubi sit
ipsa, in omnibus modis, quibus possumus, fuge-
re illam. Hoc autem documentum ait etiam Phi-
losophus in Ethic. dicens, quod debemus pati
illud, quod senes Troiæ patiebantur ad Hele-
nam, dicentes: Abiciamus eam. Abicere ergo, & fu-
gere, quantum possibile est obliuisci, in talibus est
summum remedium.

RESP. AD ARG. Ad prima autem tria
argumenta respondet aliqui, quod concludunt
de pugnante non debilitato, quia si pugnantem cir-
ca tentationem carnis non esset debilitatus in ta-
li pugna, concluderent argumenta, quod diffici-
lius esset pugnare contra Diabolum, quam con-
tra carnem. Tum quia potentior. Tum quia frau-
dulentiore. Tum quia non est sic in potestate no-
stra, sed quia in bello carnis debilitamur, & habe-
mus in nobisipsum bellantem, & sumus in nobisipsum
diuisi, cum uirtus uicta fortior sit seipsa disper-
sa. ideo propter hanc debilitatem, quam con-
trahimus ex bello carnis, est difficilius bellare
cum ea. Possumus autem nos etiam aliter soluere,
quod non est potestas in terra, quæ possit Dia-
bolo coæquare, quia cum nostromet nos impug-
nat: Vitur enim tanquam organo carne no-
stra nos impugnando. Concluditur ergo per argu-
mentum, quod pugna Diaboli est diffici-
lis, prout illi pugna superadditur pugna car-
nis, per quam nos impugnat, & tunc non
est dubium, quod difficilius est pugna hostis, &
carnis, quam carnis tantum, sed si separaretur una
ab alia, ut pugnaret hostis sine carne, debilis po-
terit dici tentatio. Nam quantumcunque hostis
immittat cogitationes malas, nisi insurgat ca-
ro, & insurgendo tentet, quilibet experitur in se-
ipso debiles esse illas tentationes: vel si sunt for-
tes illæ malæ cogitationes, hoc erit ratione car-
nis, ut si quis uidit aliquam mulierem in carne:
cuius amore sit captus, forte tales cogitationes
malæ possent esse multæ fortes, sed hoc erit rōne
carnis, & per uisionem factam in carne: sed ceteris pari-
bus tentatio hostis de peccato carnis, nisi roboretur
per carnem, debilis est respectu tētationis carnis.

Quod uero addebat, quod est fraudulen-
tior, & quod non est ita in potestate nostra Dia-
bolus, sicut caro omnia hæc non adæquantur ten-
tationi carnis, nisi roborentur per carnem.

Ad quartum dicendum, quod arguit opposi-
tum, nõ propositum. quia ideo sunt mino-
ris culpæ peccata carnalia, quia diffici-
lius est contra carnem pugnare:

Arguit ergo argumentum
magis difficultatem
pugnæ, quam
facilitatem.

Helena fu-
gida ex A-
riosto. 2. Eth.
cap. 9.

Carnis pu-
goa diuina.

Diaboli po-
testas unde
magna.

Carnis pec-
cata unde
minoris cul-
pæ.

ARTIC. IV.

An tentatio carnis sit peccatum.
Conclusio est affirmatiua.

Ric, d. 2 r. q. 6. Biel. d. 2 r. q. 1. Dur, d. 2 r. q. 1. Dorbel. d. 2 r. q. 6. Brul. d. 2 r. q. 7.

VARIO quæritur, vtrum tē tatio carnis sem p sit peccatū. Et vñ, q̄ nō. quia secūdu Aug. in de vera Religione: Oē peccatū a deo est voluntarium, qđ si non est voluntarium, non est peccatum. sed multoties tentatio carnis est contra voluntatem tentati, ergo &c.

Peccatū nō nisi volūtarium.

Matth. 7

Præterea: illud, quod est meritorium non vñ esse peccatum, sed tentatio carnis multoties est meritorium, & ēt aliæ tētationes sunt meritorie, iuxta illud Iaco. 1. Oē gaudiū existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis, ergo &c.

Præterea, tentatio, cui non consentitur, est materia exercendæ virtutis, sed multoties tentationi carnis non consentitur, ergo tunc non erit peccatum, cum sit materia exercendæ virtutis.

Matth. 7

Præterea, semper quis exaudire, nisi indiscretè petat, iuxta illud Dñi: Petite, & accipietis. sed Paulus non est exauditus, cum peteret stimulū carnis amoueri ab ipso. ergo hoc petendo indiscretè petebat. sed si esset semper peccatum tentatio carnis fuisset discreta petitio, quod amouere tur ab ipso, ergo &c.

IN CONTRARIUM est Magister in littera, volēs, qđ tētatio, q̄ ē a carne, nō sit sine peccato.

Præterea Glo. super illud. 2. ad Cor. 12. Datus est mihi stimulus, &c. dicit, qđ tentatio, quæ est a carne, est peccatum veniale.

RESOLVTIO.

Tentatio carnis, vel motus, peccatum non est, si vltra naturalem motum, vel calefactionem non eatur: si autem vltius procedatur, ad aliquid videlicet cogitandum pro illo motu; erit sc̄item peccatum veniale. Si contra illum motum insurgatur, virtus est. id enim nostra motione, nostro regimine, nostraq; complacentia.

Peccatū, vitium, culpa, & demeritum quid differant. Vide etiā d. 29. q. 1. ar. 4.

RESPONDEO dicendum, quosdam distinguere inter vitium, peccatum, & culpā, & demeritum. quia vitium, & peccatum possunt esse in naturalibus, culpa, & demeritum non sunt nisi in moralibus. Vitium enim & peccatum, vt dicunt, respiciunt naturam aliter, & aliter. Nam vitium respicit naturam quantum ad defectum, ad quod ponendum inuuant se, per Aug. 3. de libero arbitrio dicentem: Quod perfectioni nature deesse p

A speyeris, id voca vitium. sed peccatum respiciatur: am, quantum ad regulam, & ideo monstratur dicuntur peccatum in natura, vt si aliquis cum flex digitis nascatur, dicitur esse mōstrum, vel peccatum in natura, quia non fuit regulatus ille fetus secundum regulam naturæ. Verum quia regula non solum inuenitur in his, quæ sunt naturæ, sed etiam in his, quæ sunt morum, & in his, q̄ sunt artis, ideo peccatum non solum inuenit in naturalibus, sed etiam in moralibus, & artificialibus, vt si sit deuiatio a regula naturali, est monstrum, & est peccatum in naturalibus. si a regula rationis, est peccatum in moralibus. si a regula artis, in artificialibus. Quo aut differat culpa, & demeritū, leue est videre. quia culpa dicit peccatū, vt est voluntarium. Demeritum aut dicit illud, quod nobis debet ex culpa, sicut meritum, quod nobis debet ex bono opere. Et licet in his dictis sint aliqua bona verba: oportet tñ alia via incedere, vt per habitum, & actum, vt sunt volūtatis contra rationem, & per obligationem ad pœnā: Oportet, quod illa quatuor præfata sumantur, tamen prædicta verba sic dicentium non sunt ab omni increpatione semota. Nam vitium vocant solum defectum naturæ. propter quod non adaptant vitium nisi ad defectum naturæ. sed cum vitium, vt loquuntur Sancti de eo, sit quid oppositum virtuti, oportet loqui de vitio, sicut loquimur de virtute & diffiniatur virtus, qđ est habitus electius in mediocritate consistens, vt sapiens iudicabit: Oportet, vt diffiniatur vitium, quod est habitus, quem debemus respuere extra mediocritatē consistens, vt sapiens iudicabit. Virtus ergo semper se tenet in medio, sed vitium semper declinat ad aliquod extremorum. quātum ergo debet esse ista declinatio a medio, vel ad alterum extremorum, non potest secundum æqualitatem quā titatis sumi; sed secundū æqualitatem rationis: vt illud, quod sapiēs iudicabit, in hac parte illud sit pro regula, & pro æqualitate, Et inde est, quod quia virtus consistit in medio, & medium semper est inter duo extrema. Ideo virtus semper est inter duo vitia, quasi inter duo extrema. Vt fortitudo est inter audaciam, & timiditatem. Vt plus se exponere periculis, quā dicit ratio est tenere ad extremum, & est vitium quod dicitur audacia, & minus se exponere, quā dicit ratio, est tenere ad extremum: & est vitium, quod dicitur timiditas. Veruntamen licet vitia teneant extrema, & quodlibet opponatur virtuti, tamen semper plus opponitur virtuti vnum, quā aliud, vt timiditas plus opponitur fortitudini, quā audacia, & quia valde est difficile, & fortē impossibile tenere punctaliter medium, vt quod homo, nec plus, nec minus se exponat periculis bellicis, secundum quod est rationale, si oportet tibi aliquam declinationem fieri, melius est declinare ad illud vitium, quod minus opponitur virtuti fortitudinis, vt ad audaciam, q̄ ad illud, quod opponitur magis, vt ad timiditatem. Non ergo præfati sufficienter loquebantur de vitio, cum non loquerentur de eo, vt opponit virtuti. & quia longum esset omnia alia psequi, Aegid. super ij. Sent. Q reuertatur.

Meritum, & Demeritum.

Virtus quid vitium quid.

2 Mor. 6.

Audacia, Fortitudo, & Timiditas quid.

Peccatū, & culpa quid differant.

Vitium, & Demeritū qui differant.

Vitium oē cōtra naturam.

Vitium in corporalibus.

Peccatum in naturalibus.

reuertamur ad propositum, & dicamus, quod per habitum, & actum voluntatis, ut sunt contra rationem, ut causant in nobis obligationem ad poenam, oportet illa quatuor præfata sumi. Dicemus. n. cum Aug. quod omne peccatum ad eodē est voluntarium, quod si non est voluntarium non est peccatum. Idem ergo erit loquendo in moralibus peccatum, & culpa, & ex illo eodem sumetur vitium, & demeritum. Actus enim voluntatis, ut est contra rationem est peccatum, & est culpa, & ex tali actu causatur vitium, & demeritum. ergo peccatum, & culpa dicunt ipsum actum voluntatis factum contra rationem, aliter tamen, & aliter: Et vitium, & demeritum dicunt aliquid causatum a tali actu. aliter tamen, & aliter. Nam cum dicitur actus voluntatis factus contra rationem duo dicuntur. Nam dicitur actus voluntatis, quod est quid voluntariū, & talis actus, & tale voluntarium siue talis volitio est contra rationem. Peccatum ergo magis videtur respicere illum actum voluntatis, ut est quid contra rationem, & culpa magis videtur dicere illum eundem actum contra rationem, ut est quid voluntariū. Poterit ergo hoc modo differenter describi peccatum, & culpa, ut peccatū sit voluntariū contra rationem, ut est contra rationem. Culpa verò sit quod contra rationem voluntariū, ut est voluntariū, ergo tamen peccatū in moralibus, quod culpa, dicitur utrunque, videlicet, quod sit contra rationem, & quod sit quod voluntariū, sed peccatū magis formaliter dicitur esse contra rationem magis materialiter esse, quod voluntariū. Culpa autē econverso. Habito quod peccatum & culpa sunt ipse actus voluntatis contra rationem factus. aliter tamen, & aliter; volumus de clarare quomodo vitium, & demeritum sunt quod causatum a tali actu, aliter, & aliter. Nam actus voluntatis contra rationem factus duo causat. Causat. n. in potentia illa, cuius est actus, habilitatē ad malum, vel inhabilitatē ad bonum, & causat obligationem ad poenam. Actus ergo voluntatis contra rationem factus, prout habilitat potentiam ad malum, dicitur causare vitium. sed ut causat obligationem ad poenam, dicitur causare demeritum, & ex hoc patet quomodo Aug. 12. de Ciui. Dei. c. 2. v. ult. quod omne vitium naturæ nocet, ac per hoc contra naturam est, & idem in eodem, cum vitium creaturæ Angelicæ dicatur, quod non adheret Deo, hinc apertissimè declaratur eius natura, ut Deo adhereat conuenire. ex hoc ergo est vitium, quia est contra naturam. Nam cum sumus naturæ rationalis, ex hoc est aliquod vitium hominis, ut homo est, quia contra rationem est. Nec tamen excludimus, quin in corporalibus possit accipi vitium, quia potest contingere defectus in ipsa natura corporis, & in ipso homine, ut est corpus, quia potest quod nasci defectiuus cum quatuor digitis, & dicitur ex hoc hinc corpus vitiosum, sed non est vitium, de quo loquimur, quia ex tali vitio per se loquendo, nec mereamur, nec demeremur. Vnde August. 12. de Ciui. Dei. cap. 3. ait, quod non quilibet de vitij naturalibus, sed de voluntarijs poenam luit. Concedamus tamen, quod peccatum potest esse in natu-

ralibus. sed, sicut diximus de vitio, dicemus & de peccato, quia non de peccatis naturalibus, sed de voluntarijs quilibet poenam luit. Fiūt. n. monstra in natura, quæ dñr peccata, sed talia nec meritoria, nec demeritoria sunt. Omnis. n. corruptio naturæ, ut natura est, ut esse vitium, vel peccatum: licet non omne tale demeritorium semper sit. Et qui vellet ex hoc descendere ad quæstionem propositam, quod omnis tentatio carnis peccatum est, posset subterfugere quæstionem dicens, quod semper talis tentatio est peccatum, quia semper procedit ex corruptione naturæ, sed non semper talis tentatio est demeritoria. Et ad hoc posset adaptari illud Aug. 19. de Ciui. Dei. c. 4. quod nonnullum vitium est, cum caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. quia hoc non potest esse sine corruptione naturæ, & corruptio naturæ esse non potest sine aliquo vitio, licet illud vitium non oporteat semper esse demeritorium. Verum quia ex omnibus his non plenè satis fit quæstioni propositæ; ideo oportet vterius dubitare.

Tomo 5.

Vitium nõ omne demeritorium.

D V B. I. L A T E R A L I S.

*An carnis tentatio semper sit demeritum.
Conclusio est negatiua.*

Vide Doctores supra citatos.

C L T E R I V S fortè dubitaret aliquis: cum dicat Magister in littera, quod tentatio, quæ est ex carne, non sit sine peccato. Vtrum verum sit de peccato, quod est aliquod demeritum, uel est aliqua culpa. Dicendum, quod tentatio carnis non est sine aliqua corruptione naturæ. Et omnis talis corruptio potest dici vitium quoddam, vel quoddam peccatum, largè loquendo de vitio, & de peccato, ut est in naturalibus hæc reperiunt. tamen non omnis talis tentatio quantumcumque procedat ex quadam corruptione naturæ, habet semper rationem culpæ. Distinguemus. n. de illa tentatione carnis: vel est solum naturalis, & ibi sistit. vel ibi non sistit, sed procedit vterius ad cogitationem aliquam competentē illi tentationi, ut puta si calciat, & insurgat caro, hoc poterit dici quedam tentatio carnis: sed si non procedat vterius ad cogitandum aliquid secundum illam tentationem, sed potius procedatur ad cogitandum contra, non videmus hoc esse aliquam culpam, vel demeritum. Quilibet. n. potest in seipso experiri, quod non semper calcata carne, vel insurgente, oportet cogitare secundum calefactionem illam, sed potest statim hoc displicere, & potest incipere cogitare contra ipsam. quod si fiat, nullum videmus ibi demeritum, neque culpam. Poterit. n. ibi esse peccatū, uel vitium, prout ex sola corruptione naturæ sine actuali cognitione, secundum talem motum carnis possunt talia prædominari. Nam cum in statu naturæ instituta non potuissent hæc accidere: quia, ut patuit per Augustinum, tunc etiam genitalia membra fuissent nobis subiecta, ut non insurgerent, nisi cum nostra ratio diceret, & ut nos vellemus præuiua, ut dicitur,

tur ratione: Oportet solum statui naturę corruptę ista competere, vt ex hoc vitium, & peccatum dici possint. sed non p̄prie demeritum, siue culpa. Sic ergo dicendum est: si non p̄cedatur vltra naturalem motum, quę fit per solam calefactionem, & insurrectionem. Sed si p̄cedatur vltius ad cogitandum contra calefactionē, vel insurrectionem p̄sartam; non solū nō erit ibi demeritum, sed erit ibi meritum, & erit materia exercendę virtutis. Sed si non sistatur in illo motu naturali, & p̄cedat vltius ad cogitandum aliquid p̄ illo motu, vel secundū illū motū, hoc sine peccato saltem veniali esse non p̄t. Quod p̄t tripliciter declarari: Primo quia illud fiet ex motione nōstra: Secundo quia fiet sub regimine nostro: Tertio quia fiet cum aliquali cōplacentia nostra.

Prima via sic patet. Nā carne insurgēte, in voluntate nostra in nobis est, quod cogitemus secundū insurrectionē illā, vel contra illā, & si cogitemus secundū insurrectionē illā, nos ex hoc sine peccato esse altē veniali, nullus sanę mētis cogitaret. Secunda via sic patet. Nam hoc non solum est ex motione nostra modo, quo patuit, sed est sub regimine nō. Nā secundum Aug. 9. super Gen. Dria est inter nos, & bestias, q̄a bestię p̄nte concupiscibili non p̄nt non concupiscere. Homo autē p̄p rationale aīam, quam habet p̄nte concupiscibili potest non concupiscere, cui concordat dictum Philosophi distinguens duplex rationale, per essentiā, & per participationē. Ipsa. n. sensualitas, cuius est concupiscere, vel ipse appetitus sensitivus, quāuis non sit rationalis per essentiā; est tñ rationalis per participationem, quia est aptus natus obedire rationi, & esse sub regimine rationis, & ideo p̄nte concupiscibili p̄p regimen rationis, cui subijcitur, potest non concupiscere, imputabitur ergo aliqualiter rationi, si concupiscat.

Tertia via ad hoc idē sumitur ex aliquali complacentia, quia si omnino displiceret voluntati, & appetitui intellectiuo ille motus naturalis factus per calefactionem, & insurrectionem carnis, non solum non procederetur in cogitationem secundum illum motum, sed contra illum motum. Sed dicitur: Homo non potest oibus peccatis, et venialibus resistere, quancuncq; habeat gratiam, q̄a si hoc posset, sequeretur, q̄ posset dicere se peccatum non habere, quod est contra canonicam Ioannis. Ad quod dici potest, q̄ p̄p multa, ad quę homo est intentus in hac vita, non potest se totum dare contra vnum aliquid. Deditus ergo multis, & varijs, oportet ipsum in aliquo deficere, & non solum aliquod veniale, sed etiam multa saltem venialia incurrere. Sed ad hoc rñdebimus per illud dictum Hieronymi, q̄ non est possibile non scaturire motum in sensibus hominis medullarum calore, sed ille laudatur, ille p̄dicat Beatus, qui statim cum incepit cogitare, interficit cogitatus, & allidet eos ad Petram. Petra autē erat Christus. Non, n. possumus nobis omnino cauere, quin aliqua illecebra veniat in mentem nram. Sed cum tales cogitationes habemus, non debemus eas p̄mittere crescere, sed dum sunt paruulę, debemus eas ita allidere ad Petram, i. ad Xpm

A cogitando de passione eius, & de alijs bonis, quę fecit pro nobis, & quotidie facit, vt cogitationes illę sic allisę euanescant, & pereant. Sed dices ex quo non possumus eas vitare, non videntur esse peccatum. Ad quod dici debet, vt communiter dī, q̄ possumus vitare quālibet talem tentationē in se, sed non possumus oēs simul vitare, cuius cā tacta est, videlicet, q̄ quilibet se dare potest totū ad vnum aliquid, sed non ad omnia, vt ex hoc pos sit vitare quodcunq; vnum aliud, sed non omnia, nec in hoc debemus conqueri de Deo, quia licet incurramus aliqua peccata venialia, sine quibus esse non possumus; tñ si volumus viriliter bellare, meritū, quod ex tali bello acquirimus, incomparabiliter excedit demeritum, quod ex hoc incurrimus, & si volumus continue esse boni bellatores, semp̄ diminet pugna, & augebit meritū. Nam in secunda pugna non erit tanta impugnatione post victoriam primę pugnę: nec in tertia post victoriam secundę.

Tentatio quęlibet vinci p̄t, sed nō oēs simul.

RESP. AD ARG. ART. IIII.

AD PRIMVM dicendum, q̄, vt patet, si ad tentationem concurrat solus naturalis motus, & vltra illum motum non superueniat mala cogitatio, non erit ibi peccatum, prout est culpa, vel demeritum, vt est per habita manifestum. Aduertē dum tamen, q̄ non dicitur propriē tentatio carnis, vbi est solus motus naturalis, sed ubi vltra talem motum est cogitatio aliqua secundum illum motum, quod sine peccato esse non potest. Vnde Magister in littera ait, q̄ ex carnis corruptione suboritur motus illicitus, & titillatio praua, qđ sine peccato non fit: Appellat autem motum illicitum, & titillationem prauam, non motum naturalem, seu insurrectionem naturalem, sed motū cogitationis illicitum, & cogitationem prauam, quę facta a carne non sine peccato, nec sine culpa sunt.

Ad secundum dicendum, quod bene stant ista duo simul, q̄ aliquis pugnans peccet venialiter, & tamen mereatur habendo de tentatione victoriam.

Peccati veniale simul cū merito rare p̄t.

Ad tertium dicendum, quod, vt patuit per Hiero. allidens paruulos cogitatus ad Petram laudatur, & meretur, quod si allidendi, & destruendi sunt illi cogitatus, mali sunt, & peccatum sunt. tamen hoc faciēdo meremur, quia habemus victoriam de cogitationibus illis. & licet sit ibi aliquale peccatum non criminale, sed veniale, est ibi multo excellentius meritum.

Ad quartum dicendum, quod discreta fuit petitio Pauli, & discreta fuit cessatio a petitione. Discreta enim fuit petitio, quia nesciebat, vtrum deberet superare illum stimulum, vel non. & ideo discrete petijt, quod tolleretur, & discreta fuit cessatio a petitione, quia certificatus, quod sufficiebat ei gratia Dei ad illum stimulum superandum, propter quod ab illa petitione cessauit.

Paulus discrete petijt stimulum carnis a se amoueri.

Aegid. super ij. Sent. Q 2 ART.

Tentatio carnis qñ meritum, & virtutis exercēdz materia: & qñ peccatum veniale.

Homo a bestis quid differat.

Rationale duplex: per essentiā, & per participationē.

Hō existens in grā, an possit peccatis oibus, et venialibus resistere.

1. Ioan 1.

Beatus vir, qui tenebit & allidet paruulos suos ad Petram. Regi 136.

ARTIC. V.

*Antentationes sint appetenda.
Conclusio est negativa.*

D.Th. 2. Sent. d. 21. q. 2. ar. 3. D. Bon. d. 23. ar. 1. q. 4.
Dur. d. 21. q. 2.

Iacobi. 1.

VINTO quæritur, vtrum tētationes sint appetendæ. Et videtur, quòd sic, quia cum dicat Iacobus: Omne gaudium existimate fratres, cū in tētationes varias incideritis, ergo &c.

Præterea illud, in quo relucet bonū hominis, est appetendum. sed in tētationibus potissimè relucet tale bonum, quia ex tētationibus potissimè apparet qualiter quisquis strenuus est in bello, ergo &c.

Præterea, vt dicit Magister in littera, quia nisi tētationi consentiatur, non habet peccatum, sed est materia exercendæ virtutis. sed hoc est appetendū, vt quis se exerceat in virtutibus, ergo &c.

2. Tim. 2.

Præterea secundum Apostolum non coronabitur nisi qui legitimè certauerit. sed hoc legitima certatio intelligitur de tētationibus, cum ergo debeamus appetere coronari, debemus appetere tentari.

IN CONTRARIUM est, quia illud, quòd oramus amoueri, & non induci in ipsum, non debemus appetere. sed huiusmodi est tētatio, vt patet ex oratione Dominica, ergo &c.

Præterea quilibet debet appetere, vt cōformet se voluntati Dei. ergo debet appetere, quod sit discors, & difforsis a voluntate hostis. Sed hostis appetit, vt tentemur, ergo nos debemus appetere, vt non tentemur.

R E S O L V T I O.

Tentatio absolute non est appetenda. Idque patet ex parte nostri, ex parte Dei, & ex parte tētationis. Sed quodammodo, quatenus eam Deus permittit.

Tentatio secundum se non est appetenda.

RESPONDEO dicendum, quòd ipsæ tētationes secundum se non sunt appetendæ, quòd triplici via possumus declarare, vt Prima via sumat ex parte nostri, qui tentamur. nam si tētationes secundū se appeteremus, videremur altū sapere, & de nobis præsumere, & nō timere. quòd est contra Apostolū dicentem: Noli altū sapere, sed time. Secūda via ad hoc idem sumit ex parte Dei permittentis, nos tentari, quia, vt patēbit, appetere tētationes secundū se, esset tentare Deū. Tertia via sumetur ex parte ipsius tētationis.

Rom. 12.

Prima via sic patet: Certū est. n. quod sine tētationibus non possumus viuere. & certū est, quod tētationibus superuenientibus oportet nos contra eas viriliter bellare. sed, quod nos appetamus eas, hoc esset simile, sicut si Regi non moueretur bellū

A in regno suo, vel in eo, quòd sibi deberet de iure, quod ipse appeteret, quod moueret sibi bellū. Si. n. oriat bellū regi, debet ipse viriliter bellare contra rebelles, sed non debet ipse appetere, quod quod sibi rebellet, vel bellū moueat. Sic in pposito, si tētationes insurgant, debemus contra eas, p viribus certare, sed non debemus appetere, quod insurgant, quia, vt supra tēgebat, esset præsumere de nobis ipsis. semper ergo debemus esse pauidi, & timere, ne succubamus in pugna tētationū, nec tētationes demus appetere, ne videamur de nobis psumere.

Secūda via ad hoc idē sumit ex parte Dei nos tētari pmittētis. Nā si appeteremus tentari, hoc appetēdo, tētaremus Deū, quòd est cōtra id, quòd scriptū est: Nō tētabis Dñm Deū tuū. Hoc ergo esset simile, vt si aliqis non tētaret de vitio carnis, ipse accederet, & poneret se inter mulieres, vt de hoc tētaret. Hoc. n. eēt tētare Deū, vt si quod non habet necesse hoc facere, & ingerit se ad hoc faciendū, videret tētare Deū, vtrū Deus vellet ī tali pugna iuuare, & eruere eū a tāto piculo. qñ. n. Diabolus tētavit Dñm ducēs ipsum sup pīnaculū tēpli dicēs: Si filius Dei es mitte te deorsum. scriptū est. n. Angelis suis mādauit de te, &c. Rñdit Dñs rursus: Scriptū est: Dñm Deū tuū nō tētabis. Verè hoc fuisset tētare Deū, quod cū Xps non haberet necesse mittere se deorsum, vel periculo se exponere mittendo se deorsum, cū ipse posset sine periculo de illo pīnaculo descēdere, si voluisset, non hñdo de hoc necessitate exponendi se periculo, vtrū Deus iuuaret eū in tali periculo. Sic si homo valēs tētationes effugere, appetat tentari, & tētationibus se immisceri, eēt tētare Deū, vtrū vellet eū iuuare in periculo, cui non dēbat se exponere. Xps. n. quod quis esset verus Deus, multa tamen agebat, ut eius actio esset nostra instructio. Gesta etiam Sāctorum in hac parte sunt instructiones nostræ, quia ipsi fugiebant mundū, vt fugerent tētationes. Beatus Iohannes etiam sub teneris annis fugiens turmas ciuium deserunt petijt. Si enim nulla fit necessitas exponendi se tētationibus, non debemus tentare Deū nos voluntariè tētationibus exponendo. Nam iustè Deus nos deberet tunc derelinquere, si, nulla necessitate cogente, vellemus nos periculo tētationum exponere.

Tētationes secundū se appetere ē Deum tentare. Matt. 4. Deut. 6.

Matt. 4.

B hoc tētaret. Hoc. n. eēt tētare Deū, vt si quod non habet necesse hoc facere, & ingerit se ad hoc faciendū, videret tētare Deū, vtrū Deus vellet ī tali pugna iuuare, & eruere eū a tāto piculo. qñ. n. Diabolus tētavit Dñm ducēs ipsum sup pīnaculū tēpli dicēs: Si filius Dei es mitte te deorsum. scriptū est. n. Angelis suis mādauit de te, &c. Rñdit Dñs rursus: Scriptū est: Dñm Deū tuū nō tētabis. Verè hoc fuisset tētare Deū, quod cū Xps non haberet necesse mittere se deorsum, vel periculo se exponere mittendo se deorsum, cū ipse posset sine periculo de illo pīnaculo descēdere, si voluisset, non hñdo de hoc necessitate exponendi se periculo, vtrū Deus iuuaret eū in tali periculo. Sic si homo valēs tētationes effugere, appetat tentari, & tētationibus se immisceri, eēt tētare Deū, vtrū vellet eū iuuare in periculo, cui non dēbat se exponere. Xps. n. quod quis esset verus Deus, multa tamen agebat, ut eius actio esset nostra instructio. Gesta etiam Sāctorum in hac parte sunt instructiones nostræ, quia ipsi fugiebant mundū, vt fugerent tētationes. Beatus Iohannes etiam sub teneris annis fugiens turmas ciuium deserunt petijt. Si enim nulla fit necessitas exponendi se tētationibus, non debemus tentare Deū nos voluntariè tētationibus exponendo. Nam iustè Deus nos deberet tunc derelinquere, si, nulla necessitate cogente, vellemus nos periculo tētationum exponere.

Tertia via ad hoc idem sumitur ex parte ipsius tētationis. Tentatio enim de se semper impellit ad malum. Si autem inde oriatur bonum: hoc est per accidens ratione victoriæ, quam homo habet de tētatione: sicut ægritudo semper de se dicit quid malum, si autem inde consurgit bonum, hoc est per accidens. Sic si de tētatione consurgit bonum, hoc est ex benignitate Dei, qui illudit diabolo per sanctos suos. Vnde Augustinus super Genes. exponens illud Psalmi: Draco iste, quem formasti ad illudendum ei, ait, quòd multoties illuditur draconi, idest diabolo, quia tētando sanctos, malum, quòd concipit contra eos, Deus conuertit in bonū. Aduertendum tamē, quòd cum quæritur: Vtrum tētatio sit appetenda simpliciter; Dicendū est, quod non, quia semper tētatio

Bonum ex tētatione non oritur nisi per accidens.

Tentatio quot modis sit appetenda.

tatio

De primorum Parentum tentatione.

POSTEA quæritur de secundo principali, videlicet de tentatione primorum Parentum specialiter. Circa quã quærentur quatuor. Primo de processu illius tentationis, per quam primi Parentes peccauerunt. Secundo quæretur de quantitate illius peccati, per quod peccauerunt primi Parentes, vel per quod peccauit Adam, vtrum fuerit grauius omnibus alijs. Tertio quæretur de ipso peccato primorum Parentum, vtrum primum peccatum eorum potuerit esse veniale. Quarto quæretur de ipso peccato Adæ, vtrum fuerit remissibile.

ARTIC. I.

An Magister congruè narrauerit tentationis processum.
Conclusio est affirmatiua.

D.Tho.d.21.2r.1.q.3.Ric.d.21.q.3.Dur..d.21.q.2.
Brul.d.21.q.2.

AD PRIMVM sic proceditur, videtur, quod ille processus, quem narrat Magister in tentatione primorum Parentum, non fuerit conueniens quantum ad id, quod fuerit ibi impulsuum ad tentandum. Ait enim Magister, quod impulsuum fuit inuidia. Sed contra: Iob sic scribitur: Paruulum occidit inuidia, quia non videtur esse inuidia nisi paruuli, idest, minoris ad maiorem. Sed Diabolus non erat paruulus respectu hominis, quia excellentiora habebat naturalia, quam homo: & dato, quod esset paruulus, tanta erat superbia eius, quod non reputabat se paruulum. Nam semper superbi se reputant maiores alijs. ergo inuidia non fuit impulsuum Diaboli ad tentandum.

Iob. 1.
Inuidia an ad tentandũ Deum impulsuerit.

Præterea ex superbia oritur inuidia, & ex inuidia odium: magis ergo vñ, q̄ odium fuerit impulsuum Diaboli ad tentandum, q̄ inuidia. Oĩa enim illa tria videbantur concurrere ibi: videlicet superbia tanquã causa suprema, quia ex illa oriuntur alia. Inuidia tanquã causã media. Odiũ tanquã proxima, ergo tale impulsuum non debet poni in causa, q̄ erat causa media. sed vel debet poni talis causa supbia, tanquã causa prima, vel odiũ tanquã proxima.

Præterea: videtur, quod Magister incongrue ponat processum illius tentationis, quãtũ ad ordinẽ Aegid. super ij. Sent. Q 3 cum

tatio videtur dicere quid in malum. Sed si voluimus loqui de tentatione Dei, non quam permittit, sed quam facit, cum Deus, vt ait Iacobus, nõ sit tentator malorum, nec vnquam tentat nisi ex hoc tentato aliquid bonum proueniat. Quia tentauit Abraham, ex hoc augmentatus est in gratia Dei. Tentauit Thobiam, iuxta illud, quod ait Angelus Thobie: Quia acceptus eras Deo, necesse erat, vt tentatio probaret te. Tentatio ergo simpliciter non est appetenda: sed tentatio cum victoria, quia non coronabitur nisi qui legitime certauerit. Vel tentatio cum patientia, quia beatus vir, qui suffert tentationem, vel tentatio, vt est facta a Deo, quia nunquam ex ea secundum, quod huiusmodi, oritur malum: & nullus, Deo auctore, fit deterior, iuxta illud Augu. 83. quæstionum. q. 4. quod quia nullo sapiente auctore fit homo deterior, ergo, ut ait, multominus Deo auctore fit homo deterior, quia Deus omni homine sapiente præstantior est.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod tentationes non sunt appetendæ, quia tunc videmur de nobis præsumere. sed si superueniat confidendo de Deo, debemus gaudere sperantes hoc esse in bonum nostrum, de quibus nullum dubium, quod si bene volumus bellare, victores erimus. cum fidelis Deus non permittat nos tentari, ultra id, quod possumus.

Ad secundum dicendum, quod in tentationibus non dicitur nostrum bonum refluere, vel relucere, nisi supposita victoria, quam supponendo, sunt appetendæ, licet simpliciter, & de se appetendæ non sint.

Ad tertium dicendum, quod tentationes sunt materia exercende virtutis non per se, sed per accidens. In quantum non consentimus eis, & non consentiendo, victores sumus. Ideo signanter Magister loquitur, quia non ait, quod tentatio simpliciter sit materia exercendæ virtutis, sed tentatio, cui non consentitur, idest, quam vincimus, est talis. Tunc ergo non erit dubium, quod tentatio cum victoria est appetenda.

Ad quartum dicendum, quod sicut necesse est, quod veniant scandala, non tamen propter hoc scandala sunt appetenda: Immo vñ illi, per quem scandalum venit: sic postquam quis incipit habere vsum rationis, necesse est, quod tentationes sibi veniant. sed propter hoc tentationes non sunt appetendæ: sed vñ illi, qui in tentatione succumbit. & quia necesse est tentatione: veniat, quibus venientibus, vel oportet nos succumbere, & dædari: vel contra eas legitime certare, & coronari. Propter hoc omnes peruenientes ad rationis vsum: hor:atur Apostolus legitime certare, vt coronentur.

Thob. 14.

Tomo 4.

Tentationis gaudium.

Tentatio quõ virtutis exerceat.

Matt. 18.

1 Tim 2.

Fœminæ
fraudulen-
tiores viris.

cum ait, quòd Diabolus incēpit a muliere. Nam secundum Auicēn, Fœminæ sunt fraudulentiores masculis. sed non est credibile, quòd Diabolus incēpit a fraudulentiori, ergo &c.

Præterea, non videtur cōueniens processus illius quantum ad formam, in qua tentauit, quia tentauit in forma Serpētis, sed alia forma fuisset magis conueniens ad tentandum: vt si tentasset in forma, vel in specie columbæ, vel in forma, & specie humana, ergo &c.

Præterea: non videtur fuisse conueniens ille processus quantum ad modum tentandi, quia tentauit rememorando præceptum Domini dicens: Quare præcepit Deus, &c. Sed habendo in memoria præceptum stabiliore essent ad non peccandum, non videtur ergo fuisse conueniens modus tentationis incipiēdo a memoria præcepti.

IN CONTRARIUM est Magister in littera, qui omnia ista narrat.

R E S O L V T I O.

Magister Sententiarum congruè processum de impulsu in tentatione primorum Parentum narrat. Adæ enim peccatum impulsu a Demone inuidia formaliter, non ab ira, neque ab odio ortum traxit. Tentationem verò ab Eua exorsus est. Nam homo ratione præstantior, in bono stabilior, & in amicitia fortior erat. Sed tentatio in propria Diaboli forma multis de causis facta non fuit, vt infra patebit.

RESPONDEO dicendum, quòd quæstio proposita quatuor quærit, vel quatuor difficultates mouet circa illius tentationis processum, videlicet quantum ad impulsuum, quod Diabolus habuit ad tentandum: quantum ad ordinem, quem tenuit in tentando quantum ad formam, in qua apparuit cum tentauit: & quantum ad modum, quem tentauit quando tentauit. Propter primum sciendum, quòd licet ex superbia oriatur inuidia, & non econuerso, vt ait Aug. super Gene. quòd inuidia sequitur superbiam, non præcedit. Et subdit: non enim causa superbiendi est inuidia, sed causa inuidiendi est superbia. Est enim superbia inordinatus amor propriæ excellentiæ. & quia quis inordinatè amat excellentiam suam, ideo inuidet, & dolet de omni bono alterius, quod aliquo modo videtur ofuscare excellentiam suam. Et ideo dicit Dam. lib. 2. c. 14. quòd inuidia est tristitia in alienis bonis, propter quod inuidus inuidet omnibus, siue sint superiores, siue pares, siue inferiores. Vnde August. 11. super Gen. ait: Amando enim quisque excellentiam suam, vel paribus inuidet, quia ei cœquantur, vel inferioribus, ne sibi cœquantur, vel superioribus, quòd eis non cœquantur. sed licet inuidus possit omnibus inuidere, nunquam tamen inuidet nisi æstimando aliquam minoritatem sui. quia si solus excelleret, & esset Sol, idest, solus lucens, videretur sua excellentia esse maior. Et ideo non solum inuidet su-

De motiuo
Diaboli.

Superbia præcedit inuidiam.

Inuidia quò erga superiores, pares, & inferiores.

Tomo. 3.

perioribus, quia excellunt eam, sed etiam inuidet paribus, quia habendo parem reputat se in hoc minoratum esse, & reputaret se maiorem si parem non haberet, sic etiam inuidet inferioribus, ne sibi cœquantur, quia si sibi cœquantur, reputaret se maiorem esse in hoc. propter quod bene dixit Iob: Paruum occidit inuidia, quia semper paruitas, & minoratio videtur esse motiuum ad inuidendum, nec refert, vtrum illud bonum, propter quod inuidet, possit competere ipsi inuidenti. Nam qui est miser impossibile est esse beatum, cuiusmodi est Diabolus, inuidebat homini de beatitudine innocentia, in qua erat, & beatitudine gloriæ, ad quam poterat peruenire, cum homo in vtroque excelleret Diabolus. Excellebat enim eum in beatitudine innocentia, a qua Diabolus ceciderat irrecuperabiliter, & excellebat eum in beatitudine gloriæ, ad quam non Diabolus, sed homo poterat peruenire. Diabolus ergo ex his inuidebat eis, idest, primis Parentibus, & ex inuidia motus tentauit eos illo ordine, & sub illa forma, & illo modo, quo tentauit: & sic tentando prostrauit. Inuidia ergo formaliter loquendo fuit impulsiuum ad tentandum: licet illa inuidia fuisset orta ex superbia, quia Diabolus amando inordinatè suam excellentiam, quòd est peccatum superbia, vel amando inordinatè suum bonum excellentia, cœpit inuidere bono alieno, & excellentia alienæ. Vnde Aug. 11. super Gen. loquens de inuidia ait: Inuidia est odium alienæ felicitatis. Superbia enim formaliter est amor propriæ excellentia, Ergo cum inuidere non sit amare, & cum Diabolus non tentauerit hominem amando, sed odiendo, motiuum ad tentandum non fuit superbia, sed inuidia, est enim amor primū in quod fertur appetitus. semper enim amor aliquid boni, siue ordinatus, & ex hoc meritorius, siue inordinatus & ex hoc demeritorius, est primum, quod mouet appetitum: & sic, vt ex primo oriuntur alia, sic ex amore oriuntur alia, vt ex amore boni proprii potest oriri inuidia, & odium boni alieni. Si ergo superbus amans propriam excellentiam in hoc sifteret, & non procederet ulterius: non plus haberetur ex hoc, nisi, quod se amaret. sed non haberetur, quia alium odiret: & quia id, quod impellit Diabolū ad tentandū, fuit bonum alterius, vel tristitia de bono alterius, non poterat hoc directè, & formaliter ad superbiam pertinere, sed ad odium, vel inuidiam pertinebat. Sufficiens ergo videtur declaratum esse, quod directè, & formaliter, & immediatè non fuit superbia, quod impulit Diabolus ad tentandum. sed vtrum fuerit odiū, vel inuidia, fortè non plenè patet. Et ideo videndum est, quid est odium. Videtur enim odium materialiter continere iram, & inuidiam. Est enim odium plusquam ira, & plusquam inuidia. Differt enim odium ab ira multipliciter. Primo, quia odium potest esse in vniuersali, quia quis potest vniuersaliter odire fures. Ira autem semper est in particulari, quia non irascimur, nisi contra eum, qui nos offendit, vel in his, quæ spectant ad nos: & quia furtū facere

Iob. 5.
Paruum
occidit
inuidia, q

Inuidia
boni q
rit.

Inuidia
boni q
orta.

Tomo. 1

Diaboli
tationis

Ira, & c
inuidia
dicitur. Vid
pra q. 1.
3. & d. 1
1. ar. 1. J
chris d.

cere semper est particularium, semper irasci est contra hunc, vel contra illum. Differt etiam odium ab ira, quia ira satiatur; odium est insatiabile, nam quando tantum est passus ille, cui quis est iratus, quod videtur sibi, quod sit satisfactum ei, sufficit hoc irato: nec vellet, quod plus pateretur. sed odium non satiatur, immo exterminat. Quantum enim plus habet de malo ille, qui oditur, tanto plus placet odienti: & inde est, quod Deus non dicitur proprie aliquid odire, quia tunc annihilaret illud, quod odiret. Et ideo dicitur in lib. Sap. de Deo: Diligis omnia, quae sunt, & nihil odisti eorum, quae fecisti. Differt insuper odium ab ira, quia sentiri quidem vult iratus: odians autem non curat, non sufficit irato, quod ille, cui irascitur, habeat malum: sed vult sentiri, & vult, quod appareat, quod per ipsum habeat illud malum: odians autem non curat. Patitur enim malum is, qui oditur vndeunque veniat, non curat odians. Has autem, & plures alias differentias inter iram, & odium ponit Philof. circa principium 2. Rhet. quae omnia videntur provenire: quia odium est appetitus mali secundum se, ira non est appetitus mali ipsius secundum se, sed in ordine ad vindictam, & inde funiuntur differentiae pertractatae. Et quia odium est per se mali, non posset tantum de malo habere oditus, quod placeat odienti, & ex hoc est odium insatiabile. Ira vero, quia non est ipsius mali secundum se, sed in ordine ad vindictam, quando tantum habet de malo ille contrarius, siue ille inimicus, cui quis est iratus, quod bene videtur ei, quod sit vindicatus de ipso, satiatur appetitus eius, & quiescit. Odium autem continet materia liter iram: quia totum illud malum, quod vult iratus ei, cui est iratus, & adhuc amplius vult odians odire: tamen formaliter unum non est aliud, cum ratio odij consistat in volendo malum alterius secundum se: ira vero in volendo malum eius in ordine ad vindictam, de leui unum transit ad aliud. ideo consilium, & praecipuum fuit Apostoli, quod non occidat sol super iracundiam nostram. Illo eodem die, quo sumus irati debemus studere, & satagerè deponere iram.

Sap. 9.

2. Rhet. c. 3 & 4.

Augustini Regula.

Invidia quid.

Invidia diffinitur per odium.

Sic enim mandat Augustin. in Regula sua, quod quilibet cito studeat deponere iram, & satisfacere ei, contra quem est motus per iram, & assignat causam, ne ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca, & animam faciat homicidam: ergo ira diutius referuata crescit in odium, & fit in odiu, & habet se odium ad iram, sicut trabs ad festuca. Odium ergo continet iram materialiter, sicut res augmentata continet, supra quod est augmentata: sic etiam odium continet inuidiam. Nam invidia est tristitia de alieno bono. vellet ergo invidere eum, cui invidet, carere bono, sed odire non sufficit odire eum carere bono: sed vellet ipsum exterminare, & vellet eum habere omne malum. & ideo in istis vnū diffinitur per aliud, vt diffinitur odiu per iram, quia odium est ira inueterata, & diffinitur invidia per odium: quia secundum Augustin. invidia est odium alienae felicitatis. Ira ergo non potuit concurrere, vt impulsuum Diaboli ad tentandum hominem, quia nunquam ira est nisi in

contrafacientes, vel in paruipendentes. Homo autem nunquam fecerat aliquid contra Diabolum, nec paruipenderat ipsum, vt posset sibi irasci. vel ergo motium ad tentandum fuit inuidia, vel odium: sed magis formaliter debet dici inuidia, quam odium: quia Diabolus directè motus fuit propter bonum, quod videbat in homine tunc actu esse, & propter bonum, quod videbat in eo posse esse. Et si directè fuisset odium, sic motiuu, cum odium proprie sumptum sit insatiabile, voluisset ipsum annihilare si potuisset, quod forte per se loquendo, nec adhuc hoc vellet. na potius vult Diabolus hominem, vel homines socios in miseria, quam quod essent annihilati, & non essent in miseria sui socij per accidens: forte vellet coru annihilationem quantum ad beatos: quia potius vellet eos esse annihilatos, quam beatos. Sed credendum est nolle Diabolum esse annihilatos miseris, cum solatium sit miseris socios habere penarum. Non ergo ira nec odium, sed inuidia debet poni motiuum, & impulsuum diaboli ad tentandum hominem, vt dicit Magister in littera, vt etiam dicitur Sap. Inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Diximus autem, quod odiu est per se mali, non quod intendamus contradicere Damasceno, quod malum non potest esse per se volitum. dicitur tamen odium esse per se mali, quando quis per se, & quasi sine fine diligendo bonum suum per se, & quasi sine fine vult malum alterius, & hoc modo odium sit absolute, & per se appetitus mali alterius: sed hoc erit supponendo per se appetitum boni proprij.

Sap.

D V B. I. L A T E R A L I S.

An inuidia fuerit motiuum, seu impulsuum Diaboli ad tentandum. Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 2. sent. d. 21. q. 2. art. 1. Alex. de Ales. 2. p. q. 120. art. 1. & q. 117. art. 10. Biel d. 21. q. 1. Ric. d. 21. q. 1. Dorb. d. 21. q. 1. Voril. d. 21. q. 1. Brul. d. 21. q. 3.

L T E R I V S forte dubitaret aliquis, quia videtur odium fuisse motiuum ad tentandum. Nam sicut Diabolus dolebat de bono hominis, ita gaudebat de eius malo. Vtroque ergo modo potuit moueri ad tentandum, & quia dolebat de bono, & tunc motiuum erat inuidia: & quia gaudebat de malo, & tunc motiuum poterat esse odium. Quod si dicatur, quod odium exterminat, & Diabolus potius vellet habere hominem socium in miseria, quam vellet ipsum esse exterminatum, vel annihilatum. Contra hoc dici poterit, quod sufficit ibi fuisse odium, & gaudium de malo hominis, eo modo, quo poterat ibi esse. non sufficiunt ergo, quae dicta sunt.

Invidia an ipulerit Diaboli ad tentandum.

Sed oportet assignare causam, quare potius motus fuit Diabolus ad tentandum, quia dolebat de bono; quam quia gaudebat de malo. Dicendum, quod inuidia, vt patet, est dolor de alieno bono, & odium est gaudium de malo. Si ergo ista duo accipiantur, vt inseparabiliter se habent, & vt

& vt vnum de necessitate concomitatur aliud, tunc nulla erit quæstio: quia non facient aliud, & aliud motiuum, sed totum dicetur inuidia. Sed si illa duo ab inuicem separarétur, vt q̄ aliquis principaliter gaudeat de malo alterius: si autem tristetur de bono, sit ex consequenti, & hoc vocetur odium: quod si sit econtrario vocetur inuidia dicitur, q̄ odium potest ex duobus oriri, vel ex ira, quia ira potest crescere in odiu, vt patuit per August. in regula, vel ex inuidia, vt quis incipit dolere de bono alterius, & hoc dicitur esse inuidia, & non sistit in hoc, sed procedit vterius, vt etiã hoc sit de intètionem principali non solum de annexa: & ex hoc surgat odium, vt sit per se specialis quidam animi motus: ex illo motu, qui est inuidia, tunc inuidia debet dici tale motiuum ad tentandum, & non odium. Nam sicut mors est separatio animæ a corpore, & non propriè incineratio corporis: quia sufficit sola separatio animæ ad cauendam mortem. Quod autem postea incineretur corpus, quamuis vnum sequatur ex alio: quia ex separatione animæ sequitur incineratio corporis; tamen, cum sufficiat sola separatio, res vterius facta non dicitur mors. sic & in proposito illa tria in Diabolo se habuerunt per ordinem: vt amor propriæ excellentiæ, quod est superbia: q̄ si in hoc stetit diabolus, & non habuisset alium motum mentis, commisisset peccatū proprium: sed non fuisset motus ad tentandum hominem de peccato. Propter quod superbia non potest dici tale impulsiuum, vel motiuū: sed diabolus noluit in hoc sistere, sed diligens propriam excellentiam vterius motus fuit, vt doleret de excellentia alterius, inquantū videbatur impedire, vel obfuscare excellentiam propriam, inquantū excellentia alterius superabat suam: & hæc fuit inuidia orta ex superbia, & hoc sufficiebat ad hoc, q̄ haberet motiuum, & impulsiuū ad tentandum hominem: si autē vterius ex inuidia ortum fuit odium, nihil ad propositū. Dato tamē, q̄ quæstio esset de facto, & q̄ vtroque modo potuisset fieri, vt q̄ tentasset odiens, vel tentasset inuidens: in talibus in sententia scripturæ sacræ esset standum, per quam expressè habetur, q̄ inuidia fuit tale motiuum, vel impulsiuum.

D V B. II. L A T E R A L I S.

*An tentationis initium fuerit ab Eua sumptum.
Conclusio est affirmatiua.*

Ric. d. 21. q. 3. Th. Arg. d. 21. q. 1. art. 2.

Tentationis
ordo.

MULIERVS fortè dubitaret aliquis de ordine illius tentationis, vt quia arguebatur supra: Mulier est fraudulentior viro, & q̄ Diabolus incepisset a fraudulentiori, non videtur probabile. Dicendum, q̄ talis fuit ibi ordo, quia talem ordinē asserit scriptura sacra: tamen, q̄ talis ordo ibi fuerit, non solum concordat scripturæ sacræ, sed etiã rationi, & hoc propter tria. Primo, quia vir est ratione præstantior. Secundo, quia est in bono

A stabiliior. Tercio: quia est in amicitia fortior. Primum sic patet, quia in statu innocentie erant defectus naturales, qui sumuntur ex principio, licet non fuissent ibi defectus orti ex termino: vt senium, & ægritudo, & talia, quæ ducunt ad terminum. i. ad mortem. Ex suis enim principijs habet vir, q̄ sit præstantior ratione, quàm mulier; quia habet complexionem magis aptam nata m seruire operibus animæ, vel operibus rationis: & quia ratio semper est apta nata cognoscere, quæ sunt nociua, incepit Diabolus tentare genus humanum à muliere, vbi erat pars debiliior, quantū ad rationem, vt ex hoc veniret ad fortiorem partem: sicut faciunt volentes capere aliquod castrum, quia incipiunt a parte debiliiori.

Vir Mulier
re ratione p̄
stabilior.

B Secunda via sic patet: nam quia homo est ratione præstantior, consequens est, q̄ erat in bono stabiliior. Nam quidam Philosophi Stoici videntes sapientiam esse tantū scutum contra peccatum, & contra turbationem animi: posuerunt, q̄ turbatio animi, & multò magis peccatum non poterat cadere in sapientē virū. Quod si hoc non esset sufficienter dictum: veritatē tamen habet, vt patet ex 3. Ethic. Omnis malus est ignorans, & si ignorantia consequitur malum: ita, q̄ non possit esse malus, nisi ignorans: consequens est, q̄ quantò quis est ratione præstantior, ceteris paribus, sit minus pronus ad malum, & magis stabilis in bono. Diabolus ergo cepit a muliere tãquam ab ea, quam magis credebat posse flectere ad malum.

Vir Mulier
re in bono
stabilior.

Ignorans
malus.

C Tertio: homo est in amicitia fortior: quia magis se exponeret periculo pro amico, quàm mulier. Et si dubitatur de amicitia alia, tamē de amicitia mulieris non videtur esse dubiū: quia, communiter loquendo, magis vir trahitur ad amorē mulieris, quàm e conuerso. Diabolus ergo incepit à muliere, quia si eam posset flectere, cognoscebat se magis per eã posse flectere virū, quàm e conuerso; tū quia vir est in amicitia fortior, & magis se exponeret periculo pro patria, quam diligit, quàm mulier: tum etiam, quia in tali amicitia, cuiusmodi est viri, & mulieris, magis mulier est apta nata flectere virum, quàm e conuerso. Hoc enim videtur fuisse totū peccatū Adæ, quia noluit contristare delicias suas. Non enim credit, q̄ deberet esse sicut Deus, sicut mulier seducta, & decepta credidit: sed videns mulierem deliquisse, potius voluit subire periculum, quàm eã relinquere. Attamen talis credulitas non fuit primum peccatum, sed illam credulitatem aliqua præcessit elatio, etiam in ipso viro.

Vir Mulier
re stabiliior.

Quod autem dicebatur, q̄ mulier est fraudulentior: dici debet, q̄ est magis fraudulenta, quantum ad actū voluntatis, quia magis amat, & vult fraudem, quàm vir; sed non quantum ad actū intellectus, quod magis sit apta nata cognoscere fraudem, quàm vir. Et ideo bene dictum est, q̄ mulier est fraudulentior viro, nam si vir est præstantior in cognoscendo fraudem, quia scire malum non est malum, non debet dici ex hoc fraudulentus: sed mulier, quæ est magis prona ad amandam, & volendam fraudem, quia velle malum est

Mulier
quo fraudu
letiores vi
ro.

lum est malum, & velle fraudem est esse fraudulentum, non inconuenienter dictum est, mulieres esse fraudulentiores viris. Quantū ergo ad propositū spectat, diabolus non incepit à viro: quia cum vellet defraudare, & decipere, incepit ab illa persona, cuius minus erat fraudem cognoscere.

D V B. III. L A T E R A L I S.

An tentatio facta fuerit sub forma serpentis. Conclusio est affirmatiua.

D, Th. 2. sent. d. q. 2. art. 1. Biel d. 2. q. 1. Ric. d. 2. q. 2.

Tentationis forma.

V T E R I V S fortè dubitaret aliquis de forma, sub qua fuit facta tētatio: quia, vt dicebatur, in alia forma, q̄ in serpente, vt puta in forma humana, vel in forma columbæ magis potuisset Diabolus mulierem decipere, quamuis aliqui dixerint, q̄ serpens ille, in quo Diabolus tentauit Euam, videbatur habere caput virgineum. Dicendum, q̄ illa forma, in qua tentauit Diabolus, aliquid fuit, quod ei placuit, vt q̄ non tentaret in propria forma. Vnde Magister ait in littera, q̄ ne fraus illius, idest, Diaboli nimis manifestaretur, non venit * Diabolus in sua specie, ne verè cognosceretur, & ita repelleretur. quod non potest intelligi ad litterā: quia in sua specie non potuisset Diabolus apparere visibilis. Intelligēdum est ergo, q̄ non venit Diabolus in sua specie. i. non venit taliter, q̄ sciretur esse Diabolus, quia statim fuisset repulsus, & hoc Diabolo placuit, q̄ non venit sic in sua specie, sed q̄ venerit in specie serpentis hoc ei displicuit, quia libentius venisset in specie columbæ, vel in specie boni Angeli: sed non fuit ei permissum sic venire.

Serpens, in quo tentata est mulier, an habuerit caput virgineum.

* Diabolus cur in propria forma, vel Angeli, vel columbæ non tentauit.

Diabolus quō apparuerit Beato Martino.

Diabolus quō se in Angelū lucis transfiguraret.

Diabolus cur tētauit in forma serpentis.

Et si arguatur contra: Nunc in statu miserie, vbi homo est ad peccandum pronior, permittitur Diabolo, q̄ transferat se in Angelum lucis: sic dicitur apparuisse Beato Martino, q̄ apparuit ei Diabolus, ac si esset Christus, & sic nos. p̄si audiuimus nostris temporibus esse, q̄ stantibus quibusdā in orationibus, vni eorū apparuit Diabolus, vt auis valdè lucida, quam ille sequēs ibat ad præcipitium, nisi socius hoc videns eū tenuisset. vel dicitur Diabolus se transfigurare in Angelum lucis: quia multoties persuadet, quæ videtur bona, & sunt mala: si ergo modo permittitur Diabolus apparere in forma boni Angeli, vt lucidus, & pulcher, in qua forma visi sunt boni Angeli, videt q̄ ex tūc debuit permitti sic apparere. Ad quod dicitur communiter, & bene, quod si modo est homo ad peccatum pronior: tamen ad cognoscendam fraudem Diaboli instructus ex Scriptura sacra, ex dictis, & exemplis Sāctorū factus est cautiō, vt aliquid permittat nūc, quod non debuit permitti tunc. Possumus autem assignare conueniētiās plures, quare permissum fuit Diabolo, q̄ tentaret in forma serpentis magis, quam in alia forma. Dicemus enim, q̄ serpens habet in se plura conuenientia Diabolo, propter quæ conueniens erat, q̄ in tali forma tentaret.

A Est enim serpens animal irrationale adherēs terræ, venenosum, & humano generi inimicum. sic & Diabolus est irrationalis: quia non sequitur rationem. est adhærens terræ; propter sui dementiā est quid venenosum proteruè adhæredo suo proposito. Quod autem sit humano generi inimicus, de hoc nō oportet dubitare. fm ergo illa tria diffinit Dion. 4. de diui. no. Dæmonem dicens: Est furor irrationalis, demens concupiscentia, & phantasia proterua. Fuit ergo conueniēs ex parte Dei permittentis, vt in illa forma permitteret illum venire ad tentandum, in qua nec esset omninò notum, nec omninò ignotum, q̄ sic tentans esset Diabolus. Fuit etiam hoc conueniēs ex parte tentati: quia in omni tentatione, secundū August. 12. de Trin. concurrunt illa, quæ fuerunt in primo parente, si ad perfectionem veniat: Quia ibi est sensualitas, vt serpens. Ratio inferior, vt mulier. Ratio superior, vt vir. Conueniens ergo fuit primum hominem sic tentari, quem alij tentati communiter representant.

serpentis diffinitio.

Dæmonis diffinitio iuxta tria serpentis attributa.

Tome 1.

D V B. IIII. L A T E R A L I S.

An tentationis initium fuerit à memoria præcepti. Conclusio est affirmatiua.

Th. Arg. d. 2. q. 1. art. 2.

V T E R I V S fortè dubitaret aliquis de modo tentationis. quia Diabolus in tentatione illa incepit à memoria præcepti, dicens: Quare præcepit vobis Deus &c. videtur enim non fuisse conueniens talis modus: quia cū memoria præcepti retrahat à peccato, nō debuit Diabolus illo modo tētare.

Dicendum, quod propter tria Diabolus illo modo tentauit. Primo, vt tentatus excusatione careret. Secūdo, vt in elatione mentis assurgeret. Tertio, vt personam tētata habilis deciperet.

Primum autem sic patet: nam non poterat excusatio esse de illo peccato, nisi diceret se non habuisse in memoria mandatum illud. ideo voluit Diabolus incipere à mandato, vt non habēdo memoriam de mandato, non posset se excusare. August. tamē 14. de Ciui. ait, q̄ vno cibi genere non edendo, vbi aliorum tanta copia subiacebat, tam leue præceptum ad obseruandum, tam breue ad retinendum, vult, q̄ ista multum aggrauent peccatum primorum Parentum. Adhuc autem magis aggrauat peccatum illud: quia quamuis præceptum esset tam breue ad retinendum in memoria: voluit tamen Diabolus tentationem incipere à memoria præcepti, vt magis inexcusabilis essent. Vnde Aug. 11. super Gen. vult, q̄ licet obliuio præcepti non subterfugiat culpā: permisit tamen Deus, vt Diabolus præceptum Dei ad memoriam reduceret dicens: Sicut præcepit vobis Deus, ne mulier per obliuionē se posset excusare.

Secundum autem sic declaratur: Voluit enim Diabolus incipere tentare à memoria præcepti, quod erat ipsius Dei dicens: Cur præcepit vobis Deus, vt habentes in mente Deum, cui promittobat eos

Tome 5. cap. 12.

Peccatum primorū parentum vnde graue.

Tome 3.

Tomo 3.

bate eos esse futuros similes, magis in quanda-
elationem, vel inflationem mentis assurgerent.
Vnde Aug. 11. super Gen. exponens illud verbu
prolatum a Demone: Eritis sicut Dij scientes
bonum, & malum, ait, quod non crederet mu-
lier a bona, atq; se vtili re fuisse prohibitos: nisi
iam inellet amor menti illæ propriæ potestatis,
& de se quædam superba præsumptio, qua per
illam tentationem fuerat conuincenda, & humi-
lianda. Volens enim ascendere superbus cadit,
& humiliatur. Prius ergo fuit mulier inflata in
mente, quod ipsa, & vir deberent esse sicut Dij, &
ex illa inflatione mentis credidit verbis Diaboli.
Incipit ergo Diabolus tentare incipiens a præce-
pto non quocunque, sed a præcepto Dei: vt per
memoriam tantæ excellentiæ, quata est in Deo,
Persona tentata promior fieret ad hoc appetèdū.

Tertium autem sic ostenditur: Nam Diabolus
non poterat mulieri violentiam inferre, vt patet
per Hug. & per Magistrum in littera, oportebat,
quod per fraudem eam deciperet, & quod Mu-
lier per ignorantiam peccaret. sed non poterat
esse ista ignorantia in particulari, quia hoc con-
tingit, secundum Philosophum in Ethicis ex de-
lectatione, vel ex passione. Nam ex delectationi-
bus sentiunt, & ex passionibus sic inficitur iudi-
cium rationis, vt semper in omni peccato sit igno-
rantia saltem in particulari. Videtur enim pecca-
tori omnibus computatis, quod ille actus, sec-
undum quem vult peccare, sit magis faciendus,
quam dimittendus. quod tamen est iudicium fal-
sum, quia iudicat faciendum, quod non est facien-
dum. Appetitus enim vel voluntas pro tunc in-
fecta sic inficit iudicium rationis, vt iudicet fa-
ciendum in hoc particulari, quod non iudicat fa-
ciendum in vniuersali. Diceret enim fornicator
omnem fornicationem esse fugiendam: tamen
indicaret hanc particularem fornicationem esse
faciendam, Possiet enim quis scire omnem mu-
lam esse sterilem, & credere hanc mulam esse præ-
gnantem. Et possiet quis scire omne pomum esse
dulce, & iudicaret hoc pomum esse amarum,
vt si lingua esset infecta colera, iudicaret hoc po-
mum dulce esse amarum, sic ratio infecta per in-
fectionem appetitus, & voluntatis iudicat non
faciendum esse faciendum, sed tales deceptio-
nes non poterant esse in primis Parentibus, ubi
nullæ passionibus insurgebant, vbi omnia erant ra-
tioni subiecta. Oportebat ergo, quod ipsa ratio
secundum se deciperetur, quod fieri non poterat
nisi dando intelligere mandatum illud non esse
ad litteram intelligendum, vel aliter se habere
in re, quam verba sonarent. vt edendo de illo li-
gno non inorerentur, sed magis fierent sicut dij
scientes bonum, & malum, quæ omnia si bene
considerentur, non potuit Diabolus meliorem mo-
dum in illa tentatione, quam a præcepto incipere.

RESP. AD ARG. ART. I.

QUAE ergo arguebantur de impulsu ten-
tationis, quantum ad superbiam, inuidiam, &
odium, soluta sunt per iam dicta. sic etiam quæ

A arguebantur de ordine, quem tenuit Diabolus
in tentando, & de forma, sub qua, & de modo,
per quem tentauit, omnia soluta sunt.

ARTIC. II.

An Adæ peccatum omnium fue-
ru absolutè grauiusimum.
Conclusio est negatiua.

D. Th. 2. 1. q. 163. art. 3. Et 2. sent. d. 21. q. 2. art. 2. D. Bon. d.
21. art. 3. q. 3. Alex. de Ales. 2. p. q. 120. ar. 6. Ric. d. 21. q. 8.
Seco. d. 21. q. 1. Dur. d. 21. q. 3. Franc. May. d. 21. & 31. q. 1.
Ant. Andr. d. 21. q. 1. Biel. d. 22. q. 1. Landul. dist. 21. q. 2.
Brul. d. 21. q. 1. Nicol. de Nyse. tract. 2. p. 2. q. 4.

B

ECVNDQ quæritur de pec-
cato primorum Parètum, quã-
tùm ad grauitatem, & specia-
liter de peccato Adæ, in quo
fuit consumatio peccati. Vtrũ
fuisse grauius omnibus alijs
peccatis. Et videtur, quod sic, quia Augustinus
loquens de mandato facto primis Parentibus.
14. de Ciui. ait, quod illud mandatum tanto ma-
iori iniustitia violatum est, quanto faciliori pos-
set obseruantia custodiri. & quia omnino pote-
rat facillimè custodiri, omnino fuit maxima ini-
iustitia violatum.

Tomo 5. ca.
12.

C

Præterea secundum August. 12. de Ciui. Dei: Tomo 5. ca.
Omne vitium nature nocet, ergo ex nocumento,
quod facit vitium, vel peccatum, debet reputari
maius, vel minus. Sed plus de nocumento vide-
tur fecisse peccatum Adæ, quam aliquod aliud,
ergo &c.

Præterea cum Deus sit iustus, quantò maiori
pœna punit aliquod peccatum, tantò illud pec-
catum est maius. sed peccatum Adæ videtur esse
maxima pœna punitum, quia omnes nos na-
scimur peccatores propter peccatum illud: ergo
&c.

Præterea quantò peccatum magis fit ex infir-
mitate, & ex insurrectione carnis, tantò videtur
esse leuius. & per locum a sensu contrario, quan-
tò minus, tantò grauius. sed in Adam nulla fuit,
nec esse poterat insurrectio carnis, nec aliquod
aliud tale, quod eum impingeret ad peccan-
dum, ergo &c.

D

IN CONTRARIUM, quia peccatum tan-
tò est grauius, quantò plures rationes mali con-
currunt ad illud. sed Adam solum peccauit fa-
ciendo illud, quod erat malum, quia prohibitum,
quod non esset de se malum. cum ergo aliquos
contingit peccare vtroque modo, faciendo ali-
quid, quod est de se malum, & quod est prohibi-
tum, ergo &c.

Præterea quantò magis aliquid est excusabile,
tantò videtur minus habere rationem peccati, &
esse leuius: sed peccatum hominis aliquam excu-
sationem habebat, quia peccauit alio suadente.
Peccatũ Diaboli fuit factũ, & multorũ hoĩum fit
non

Ignorantia
in yrticula
ri in of pec-
cato, vnde
contingat.
lib. 5. Ethic.
Nich. cap. 6.
& 7.

Damò pri-
mos paren-
tes quò de-
ceperit.

Tomo 3.

non aliq̄ suadente, iuxta illud Aug. de ecclesiast. dog. Non omnes nostræ cogitationes malę semper Diaboli instinctu excitantur: sed aliquādo ex nostri arbitrij motu emergunt: ergo &c.

R E S O L V T I O.

Ad peccatum grauissimum absolutè non fuit: sed quodam modo ex accidenti, i. triplici circumstantia quadam.

R E S P O N D E O dicendum, quòd peccatum potest esse vnum grauius alio, vel per se, vel per accidens. Si autem loquamur de grauitate peccati, vel culpę per se: videndum est, quomodo illa culpa fieri habeat: quia aliquando oritur culpa faciendo, quod fieri non debet: & talis fuit culpa Adę, quia comedit de ligno vetito, quod facere non debebat. Aliquādo verò committitur culpa non faciendo, quod fieri debet: sed hoc non est ad nostrum propositum, cum culpa, vel peccatū Adę, de quo hic agitur, non fuerit ex omisione, sed magis ex commissiōe. Videndum est ergo, quomodo actus commissus, qui habet rationem culpę, vel peccati, potest esse grauior, vel leuior.

Sciendum ergo, q̄ hoc potest esse quadrupliciter, vel ex ipso actu, vel ex obiecto, & ex re, in quā tendit ille actus: vel ex intentione, & ex fine, qui intenditur in illo actu, vel ex circumstantia aggrauante, vel alleuiante ipsum actum. Si autem grauitas culpę contingit ex ipso actu secundum se, tunc quantum magis est ex electione, ceteris paribus, tantò est grauior. Distinguunt autem ipsi Theologi tria genera peccatorū, quia omne peccatum, vel fit ex ignorantia, vel ex infirmitate, vel ex certa malitia. Et Philosophi, vt patet in Ethicis, istam eandem distinctionem faciunt: sed per alia verba dicentes, q̄ omne peccatum, vel est ex ignorantia, vel ex passione, vel ex electione. Quod ergo Theologi dicunt peccatum ex infirmitate, hoc vocant Philosophi peccatū ex passione. Nam si carne passionata homo peccat, dī ex carnis infirmitate peccare. Quod verò Theologi vocant peccatum ex certa malitia: hoc vocat Philosophi ex electione. Nam tunc dicitur aliquis ex electione peccare, quando non passionatus, non deceptus, non per ignorantiam: sed eligit, & placet sibi sic malè agere, quod quando sic fit, vocat Theologi peccare ex certa malitia. Ista ergo distinctio non sumitur ex ipsis obiectis, vel ex ipsis rebus, in quas tēdimus per actus: quia de qualibet re mala, siue secundum se, siue quia prohibita possent istę distinctiones fieri. Sunt ergo præfatę distinctiones ex ipso actu, quia est peccatum, vel culpa: quia talis actus vel potest procedere ex quadam deceptione, & ignorantia: vel ex infirmitate carnis, & passione: vel ex electione, & ex certa malitia, & quando procedit ex electione, & ex certa malitia, tunc quantum ad istum modū grauitatis, ceteris paribus, est grauius, quam possit esse.

Peccatorū tria genera ex Theologis, & Philosopho lib. 5. cap. 6. & 8.

Peccatū ex passione.

Peccatum ex electione, siue malitia ex ipso actu grauius est alijs.

* Peccati grauitas ex obiecto.

tum, nisi quia auertit ab illa re altissima, quę est Deus: & quia magis est auertere ab ipso Deo secundum se, quam ab ipso Deo, vt est eius similitudo in proximo, vel in homine. Peccata primę tabulę, quę deordinant hominem à Deo secundum se, sunt grauiora, quam peccata secundę tabulę deordinantia hominē à proximo, in quo est similitudo Dei. Per hunc etiam modū, loquēdo de grauitate peccati ex parte rerum, grauius est peccatum, quòd tendit in rem malā, quia prohibitam, & malam ex genere, quam quod tendit in rem solum malā: quia prohibita, vt męchia, quę est mala ex genere: & est mala, quia prohibita, dicente Domino: Non męchaberis. est grauior, quam esus illius ligni, qui non fuit malus secundum se, nec ex genere, sed solum fuit malus, quia prohibitus.

Tertio potest esse grauius vnū peccatum alio ex fine, qui intenditur in illo peccato, vel in illo actu. Nam secundum Philosoph. qui furatur, vt męchetur, non est fur, sed męchus. Possset enim quis in malo actu intendere bonum finem: vt si quis furaretur, vt daret eleemosynam. sic enim agens peccaret, sed plus peccaret faciens malum actum intendens malum finem: vt si quis furatur, vt męchetur.

Quarto potest esse peccatum grauius, vel leuius ex circumstantia aggrauante, vel alleuiante. Si autem omnia hęc respiciantur, quę videntur facere ad leuitatem, vel grauitatem peccati, de leui patere pōt grauitas, vel leuitas peccati Adę. Nam istud peccatū non fuit omninò ex electione, & ex certa malitia, cū Eua peccasset decepta, & seducta à serpente, vel Diabolo in serpente loquente. Adam etiam non videtur ex electione, & ex certa malitia deliquisse, cum peccauerit, nolēs contristare Eum datam sibi in sociam in adiutorium generationis, & in solatium societatis.

Si etiam secundò consideremus ipsas res, ex quibus potest sumi grauitas, vel leuitas peccati, adhuc istud peccatum non fuit grauius omnibus alijs: quia non fuit illud peccatum appetendo rē malam de se, sed solū malam, quia prohibitam.

Tertio, si consideremus grauitatē peccati ex fine intento in illo actu, grauius fuit peccatū Luciferi: quia intendebat esse beatus per naturam, quod soli Deo potest competere, & ideo intendebat esse similis altissimo. Eua autem seducta intendebat esse similis Deo in hoc, quòd sciret bonum, & malum. Non ergo sic, vel tantum appetijt Dei æqualitatem, sicut Diabolus. Hoc autem ad Adam non debet referri: quia non fuit in hoc seductus. Seductus enim fortè fuit, & deceptus: quia putauit veniale, quod erat mortale, vt patet per August. 14. de Ciuit. Et potest etiam dici Adam seductus, vt in prosequendo patebit.

Sed si consideremus quartum, idest, circumstantiam; Dicemus, quòd circumstantia fuit ibi vtroque modo aggrauans, & alleuians. Aggrauans quidem fuit ibi circumstantia multiplex, vt vult August. 14. de Ciuit. vt esset ibi vna circumstantia aggrauans ex leuitate mandatum obseruandi: quia vnum genus ligni erat sibi prohibitū, omnia

Peccati grauitas ex fine. Arist. lib. 5. Moral. Nic. cap. 6.

Peccati grauitas ex circumstantia.

Peccatum Adę an ex electione, & malitia.

Tomo 5. cap. 11.

Circumstantię aggrauantes peccatum.

Tomo 5. cap. 12.

omnia alia erant sibi concessa. Secunda circumstantia aggrauans fuit facilitas memorandi: quia ita breuibus verbis fuit eis traditum illud mandatum, quod semper poterant habere in memoria. Tertia circumstantia aggrauans fuit defectus impulsiuus, quia nullum impulsiuum habuerunt, quantum est ex parte sua: si autem habuerunt ex parte alterius, ut ex parte Diaboli hoc suadētis, illud fuit valde modicum, & fuit ibi circumstantia alleuians.

Peccatum
Ad quod alijs
peccatis
grauius
per accidens.

Cum ergo queritur vtrum fuerit grauius omnibus alijs peccatis: patet, quod non fuit grauius simpliciter, & absolute: sed aliquid habuit, quod fuit magnæ grauitatis, prout in arguendo patuit per August. dicentem, quod tanto maiori iniustitia mandatum illud violatum est, quanto facilius posset obseruantia custodiri. Viso, quomodo accipienda est grauitas, vel leuitas illius peccati, restat ostendere, quomodo possit considerari huiusmodi grauitas, quantum ad ea, quæ fuerunt ibi per accidens, quæ et si fuerunt ibi per accidens vno modo, poterat etiam dici per se alio modo. & ista grauitas sumitur ex malo, quod fecit: vel ex bono, quod surripuit ille actus, & ille esus. Surripuit enim originalem iustitiam: in qua, qui fuissent nati, & potuissent non mori, & non habuissent rebellionem carnis, nec sensissent in membris suis legem repugnantem legi mentis suæ, nec captiuos eos ducētem in legem peccati, quæ fuissent valde magna bona: sed hæc se videntur habere per accidens ad grauitatem peccati: quia quodlibet peccatum, quodcumque fuisset, dum tamen fuisset mortale, omnia illa mala fecisset, & omnia illa bona surripuisset, sicut in homine existente in gratia primum eius peccatum mortale, dato, quod sit leuius, quam secundum: plus facit de malo, & plus adimit de bono, quia tollit gratiam, quam peccatum secundum, dato, quod sit grauius, quod non tollit gratiam, quia non inuenit ipsam. Sed si inueniret, tolleret: non tamen, simpliciter loquendo, debet secundum dici leuius primo, nisi secundum quid, vel secundum aliquid: ut quia non facit illud malum, quod facit primum: tamen ista, quamuis sint per accidens, debent esse per se considerata in Adâ. Sicut vnus homo diues debet multum attendere, ne furtum faciat contra Regem: quia non solum in se meretur suspendium, sed depauperat omnes filios suos, & omnes posteros suos. Sic & Adam ditatus de tanto bono sibi collato multum debebat sibi cauere, ne furtum faceret contra Deum: quia hoc faciendo non solum seipsum facit dignum morte, sed omnes posteros suos depauperauit, & fecit eos natura filios ire, quod, si non peccasset, fuisset natus filius iustitiæ.

RES. AD ARG. Ad primum dicendum, quod arguit quandam grauitatem ex quadam circumstantia: sed non arguit maiorem grauitatem absolute, & simpliciter.

Peccatum
Ad quod an fuerit mortale.

Ad secundum dicendum, quod licet hoc Adam per se debuisset considerare, ne propter actum suum tantum malum generi humano inferret, & tantum bonum auferret: tamen quantum ad genus peccati arguit, quod fuerit mortale, sed non arguit, quod fuerit grauius mortali, cum quodlibet peccatum mortale hoc fecisset.

A Ad tertium dicendum, quod si pari peccato aliqui peccent, ut puta, quia pares sunt in merendo suspendium. Iste tamen, qui est diues, etiam suadente iustitia, plus punitur: quia plura bona perdit, quæ nec sibi potest retinere, nec etiam alij potest legare, & sic est in proposito. Adam illud bonum, quod habebat, & illam originalem iustitiam, quæ transfudisset in posteros, amittens per peccatum, non potuit transfundere in alios. Arguitur ergo illud peccatum fuisse mortale, sed non arguitur fuisse grauius alijs mortalibus, ut dictum est: quia quodlibet peccatum mortale hoc fecisset.

Ad quartum dicendum, quod eandem vim habet hoc argumentum cum argumento primo, videlicet, quod tanto maior iniustitia &c. Soluatur ergo, sicut solutum est primum, quod arguit quandam grauitatem, secundum quid, non simpliciter.

ARTIC. III.

An Adam prius venialiter, quam mortaliter peccare potuerit.

Conclusio est negativa.

D. Th. 1. 2. q. 89. art. 3. Et 2. senten. d. 21. q. 2. art. 3. D. Bon. d. 21. art. 3. q. 1. Ric. d. 21. q. 7. Biel. d. 22. q. 1. Scot. d. 21. q. 1. Th. Arg. d. 21. q. 1. art. 1. Dur. d. 21. q. 4. Capreol. d. 21. q. 1. Guil. Alif. 2. sent. tract. 2. Landul. d. 21. q. 1. Corr. d. 21. q. 1. Voril. d. 21. q. 4. Brul. d. 21. q. 8. Nic. de Nijse tract. 2. par. 2. quæst. 4.

C **TERTIO** queritur de ipso peccato Adæ, vtrum potuerit peccare venialiter prius, quam mortaliter. Vel quod idem est: vtrum primum peccatum eius potuerit esse veniale. Videtur quod sic: quia dispositio ad rem præcedit eius perfectionem: sed peccatum veniale videtur esse quædam dispositio ad mortale: ergo &c.

Præterea, qui potest, quod maius est, potest quod minus est: sed minus est peccare venialiter, quam mortaliter, sed poterat peccare mortaliter: ergo & venialiter.

D Præterea ista erant vera: Adâ poterat non peccare venialiter, quia poterat non peccare quocumque peccato. sed si erat vera de possibili, vel de contingenti, tales conuertuntur in oppositam qualitatem: ergo si poterat non peccare venialiter, poterat peccare venialiter.

Præterea Adam pro illo statu non habebat liberum arbitrium confirmatum ad bonum, sicut habent beati, nec obstinatum ad malum, sicut habent damnati: sed habentes tale liberum arbitrium possunt peccare, & non peccare venialiter, & mortaliter, ut placet sibi: ergo &c.

Præterea mortale magis repugnat rectitudini innocentie, quam veniale: sed illa rectitudo non tollebat ab Adam, quin posset peccare mortaliter: ergo &c.

Præterea August. 14. de Ciuit. ait, quod Adam non fuit seductus: sed forte credidit veniale, quod erat

Propositiones de possibili, vel contingenti conuertuntur in oppositam qualitatem.

erat mortale. Non ergo habebat Adam illam rectitudinem, quia non posset primo peccare venialiter. nam si habuisset eam, & latuisset ipsum, & credidisset veniale, quod erat mortale, incideremus in illud inconueniens Arist. in libro posteriorum, quod haberet Adam nobilissimum habitum, qui lateret ipsum.

Habitus nobilissimus non potest laterē. 2. post. 1. 27.

IN CONTRARIUM est, quia peccatum veniale fit in nobis ex pronitate ad peccandum, & ex quadam impulsione carnis, sed hoc non poterat esse in Adam, ergo &c.

Præterea paruum motiuum non mouet magnam virtutem, sed peccatum veniale est quoddam paruum motiuum. illam ergo magnam virtutem existentem in Adam ad resistendum peccato paruum motiuum, cuiusmodi est veniale, mouere non poterat. Non ergo poterat Adam primo peccare venialiter.

RESOLVTIO.

Adæ peccatum veniale esse non potuit ratione immortalitatis, ordinis virium, innocentie status, ac iustitie diuinae.

Adæ peccatum primum non potuit esse veniale

RESPONDEO dicendum, quod in Adam respectu peccati uenialis est quatuor considerare, per quæ poterimus probare, quod primum peccatum Adæ veniale esse non potuit. Nam primo in Adam ex immortalitate animæ, vt poterat non peccare, sequebatur immortalitas corporis, vt quia poterat non mori: Oporteret ergo, quod vnum similetur alteri, vt sicut poterat mori, & non mori, sic poterat peccare, & non peccare, & econuerso. Secundo in Adam est considerare ordinem virium, quia quandiu ratio superior erat subiecta Deo: omnia alia inferiora erant subiecta sibi. Tertio in Adam est considerare ipsum statum innocentie. Quarto in Adam est considerare actus eius, vt comparantur ad diuinam iustitiam. Ex quolibet ergo istorum poterimus arguere, quod primum peccatum Adæ non potuit esse veniale, & quod non potuit prius peccare venialiter, quam mortaliter.

Propter primum sciendum, quod si Adam non peccasset, non fuisset mortuus, vt omnia præcedentia clamabant. Ergo eo modo poterat peccare, & non peccare, sicut poterat mori, & non mori, & econuerso. Sed sic uidemus quantum ad mortem, quod aliqua sunt dispositiua ad eam, vt inæqualitas humorum, & ægri tudines, & talia. Ex quibus aliquando contingit hominem mori, & aliquando euadere mortem. Aliud autem est considerandum in morte ipsam necessitatem moriendi. Videndum est ergo, quomodo ista se habebant ad Adam. Quilibet enim sanæ mentis diceret, quod prius Adam incurrit necessitatem moriendi, quam posset incurrere ali-

Adam prius incurrit necessitatem moriendi, quæ dispositio est ad mortem.

A quam inæqualitatem humorum, vel aliquam ægri tudinem, quæ posset esse dispositio ad mortem. Et ideo, sicut in morte Adæ non potuit primo esse dispositio ad mortem, sed prius fuit in eo necessitas moriendi, qua existente potuerunt in eo esse inæqualitas humorum, & ægri tudines, per quas disponimur ad mortem: Sic & ex parte animæ de necessitate præcessit peccatum mortale, & postea potuerunt esse in eo peccata uenialia, per quæ disponuntur ad peccatum mortale.

Secundum autem, quod erat considerandum in Adam, fuit ordo suarum virium. Nam quandiu ratio superior erat subiecta Deo, omnes aliæ vires erant subiectæ sibi. Non poterat ergo primum peccatum Adæ esse ex inferioribus viribus, sed oportebat primum peccatum esse ex separatione, vel ex inobedientia rationis superioris à Deo: sed hoc non poterat esse sine peccato mortali. Nam semper quando ratio superior secundum se consentit peccato, & definit esse subiecta Deo: est ibi peccatum mortale. Sed dices, quod in ipsa ratione superiori potest esse peccatum veniale, vt quia non perfecte recedit à fine. Ad quod dici potest, quod ipsa superior ratio est inferior seipsa: prout tales imperfectiones possunt esse in ea, per quas diceret fortè quis, eam disponi, vt recedat à fine. Sed dato, quod ita esset, quod in ratione superiori posset esse peccatum ueniale, tamen quia in hoc esset inferior seipsa, ut adhæret perfectioni finis, quandiu se tenuisset cum perfectione finis, iste imperfectiones non potuissent insurgere. Nisi ergo primo se separasset a perfectione finis, & peccasset mortaliter, venialiter peccare non poterat. Sed diceret aliquis, quod ex infurrectione non potuisset ibi esse peccatum ueniale, sed ex genere potuisset: vt verbum aliquod ociosum, vel risum iocosum, vel similia dicerent ibi potuisse esse. Sed si volumus intelligere statum illum, intelligamus appetitum hominis sani, & hominis ægri. quilibet enim in seipso potest esse expertus, quod tales appetitus habet, cum est eger, & talia uidentur sibi delectabilia tunc, vt puta bibere aquam puram, & frigidam, & recordatur de diuersis fontibus, dicens, si contingat cum sanari, quod sic, & sic faciet, & postea factus sanus de omnibus illis nihil est sibi curæ. Sic contingit de hoc statu, & de illo. Ea enim, quæ sunt delectabilia simpliciter, & non concordant rationi quantum ad uenialia peccata, vt declaratum est, & vt in sequentibus apparebit, non appetuissent.

Peccatum veniale an possit esse ratione superioris.

Appetitio hominis sani, & ægri dicitur sensus.

Verba iocosa, & solatijs, vt risus ecc. quando sunt peccata.

Aduertendum tamen, quod omnia verba solatijs non sunt ociosa, & omnes risus iocosi non sunt peccata. Ociosum est enim quod caret fine. Si enim aliqui dantes se orationibus, & bonis operibus, postea simul congregentur, & habeant inter se verba solatijs, & recreationis honestæ, non credimus illa esse ociosa. Sic etiam si ex honesto solatio mouentur ægid. super ij. Sent. R ad

ad honestum risum, non credimus ibi esse A peccatum.

Peccata venialia, & mortalia multa sunt in hoc statu, quæ in statu innocentia: non fuissent peccata.

Aduertendum etiam, quod multa sunt in hoc statu peccata venialia, & aliquando mortalia, quæ ibi non fuissent peccata aliqua. Ea enim, quæ nos vocamus colloquia praua, & quæ aliquando corrumpunt bonos mores, videntur loqui de membris genitalibus, ex quibus colloquutionibus propter corruptum appetitum insurgunt cogitationes prauæ, & delectamur in eis taliter, & sic morosæ, quod etiam secundum cogitationes illas mortaliter peccare possumus. sed tunc quilibet videret membra sua, & alterius, & de eis sine rubore, & concupiscentia locuti fuissent sine omni peccato.

Redeamus ergo ad propositum, & dicamus, quod assignatis duobus, quæ erant in illo statu, vnde sumptæ sunt rationes duæ, volumus assignare tertium, vt inde tertia ratio sumatur. Erat ergo tunc Adam in statu innocentia:, cui repugnat omnis obliquitas, ergo nulla obliquitas stat cum innocentia. Quod ergo quis propter peccatum veniale perderet illum statum, & quod staret quodcunque peccatum cum illo statu, repugnaret diuino ordini dicente Apostolo:

Obliquitas omnis repugnat statui innocentia:.

Roman 7:

Quæ autem à Deo sunt, ordinata sunt. Peccata ergo venialia ibi esse non poterant. Sed dices: Quomodo potest esse, quod potuisset ibi esse perfectum malum, & non præcessisset dispositio ad illud? Dici potest, quod originalis iustitia, quæ erat in illo statu, æquabat mores: & humores æquabant animam, & corpus, vt vere diceretur iustitia, quod nulla obliquitas poterat esse cum ipsa. Poterat enim tolli illa iustitia, sed non poterat obliquari, nec aliquam obliquitatem secum compati. Et si quæretur, vtrum corpus pro tunc posset mori; Dicemus, quod poterat mori, sed non poterat ad mortem disponi. Loquendo ergo, sicut loquitur Apostolus, quem non sequendo etiam in modo loquendi debemus dici non Theologicè loqui, secundum quem corpus propter peccatum mortuum est; nisi prius corpus fuisset mortuum propter peccatum non poterat disponi ad moriendum, quia non poterant insurgere ægritudines, nec mali humores. & sic corpus poterat esse mortuum per peccatum: & nisi prius fuisset sic mortuum, non poterat disponi ad mortem: & cum mortalitas, & immortalitas corporis causarentur tunc ex mortalitate, & immortalitate animæ, quod dicimus de corpore, multo magis debemus dicere de anima, quod nisi prius fuisset mortua per peccatum mortale, non poterat disponi ad mortem per peccatum veniale.

Iustitia originalis tolli poterat, non obliquari.

Corp^o mortuum propter peccatum.

Gen. 2:

Illud ergo Dei verbum: Quacunque hora comederitis mortem moriemini. Sic potest intelligi. Morte moriemini spirituali, per quam incurretis mortem corporalem, vel moriemini morte animæ, per quam incurretis mortem corporis.

Quartum autem, quod ibi erat diuina iustitia, ad quam comparabantur omnes actus Adæ, tanquam illius iustitiæ subiecti. Si ergo Adam

pro illo statu potuisset peccare venialiter, non potuisset illud peccatum puniri per diuinam iustitiã. Nam quandiu erat in nobis originalis iustitia, non poteramus aliquam pœnam nec aliquem dolorem pati, nec etiam aliquo modo obliquari. Nam si pannus esset extensus super lapidem durum, & implicabilem, non posset plerari ille pannus, nisi remouendo ipsum lapidem, vel subtrahendo sub eo lapidem. Sic quandiu erat in nobis illa originalis iustitia, non poteramus nec dolere, nec pœnam aliquam sentire, nec in aliquo obliquari, nisi sublata fuisset à nobis illa originalis iustitia: & quia hoc fieri non poterat per peccatum veniale, oportebat primum peccatum Adæ esse mortale: & si fuisset veniale, non potuisset puniri per diuinam iustitiam, cum nõ sit punitio aliqua sine dolore, & pœna. Cum ergo dolor, & pœna non potuissent esse in illo statu, durante originali iustitia, nõ potuissent ibi esse peccatum veniale, nisi præcedente mortali, quia tunc illud veniale remansisset per diuinam iustitiam impunitum, quod est inconueniens.

Pœna in statu innocentia: nulla esse poterat.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod, vt patet per habita, nec corpus poterat disponi ad mortem, nisi prius fuisset mortuum per peccatum, nec anima poterat disponi ad mortem per peccatum veniale, nisi prius fuisset mortua per peccatum mortale.

Possemus autem hic distinguere de dispositione ad mortale, quomodo peccatum veniale dicitur esse dispositio ad illud, sed non sit nobis curæ, ex quo sufficienter solutum est argumentum.

Ad secundum dicendum, quod in virtutibus actiuis, qui potest maius, potest minus, ut cõmuniter dicitur: ut qui potest portare centum, potest portare decem, sed in virtutibus passiuis magis est e conuerso: ut qui potest uinci, vel superari à maiori, non oportet, quod hoc possit à minori. Nam secundum Dionysium 4. de diu. nomi. Nullus respiciens ad malum agit, quod agit. Si ergo aliquis inclinatur ad faciendum malum, vel ex aliquo bono malè ad ipsum alliciente, hoc contingit: vel ex aliquo malo inordinatè ipsum retrahente, hoc facit, ut nunquam scienter quis consentiat in malum sine pugna, per quam superatur, & vincitur.

Virt^u actiua, & passiva quid differant.

Inclinatio ad malum vnde.

Ad tertium dicendum, quod Adam poterat non peccare venialiter. quod pro tanto verificabatur, quia poterat non peccare mortaliter. sic etiam poterat peccare venialiter, quia poterat mortaliter.

Ad quartum dicendum, quod licet potentia ista liberi arbitrij, vt communiter dicitur, non esset confirmata. ordo tamen inferiorum ad superiora in vno, & eodem homine erat confirmatus, vt nisi ratio superior in homine se auertisset à suo superiori, idest à Deo, quod erat peccatum mortale, nulla inferiora se auertissent ab ipsa superiori ratione. quo stante, non poterat ibi esse peccatum veniale.

Ordo inferiorum ad superiora in Adam.

Ad

Ad quintum dicendum, quod illa reſtitudo, ut patet per habita, poterat amoueri, & tolli, ſed non poterat obliquari, nec aliquam obliquitatem poterat ſecum pati. & quia non poterat illa reſtitudo tolli, niſi per mortale: non poterat ibi eſſe ueniale, niſi præcedente mortali.

Charitas
poſſit late-
re hominẽ.

Ad ſextum dicendum, quod latentia nobiſſimorum habituum ex parte potentia cognitiue, ut Ariſtoteles intelligit, fortè eſt impoſſibilis, ſed ex parte affectiue, cum charitas ſit nobiſſimus habitus, & poſſit nos latere habere charitatem: & quia illud donum ſcilicet originalis iuſtitia ex parte affectiue ſe tenebat, quia iuſtitia, ut in ſubiecto, eſt in uoluntate: ideo non concludit argumentum.

A R T I C. IIII.

*An primorum Parentum peccatum fuerit irremiſſibile.
Concluſio eſt negatiua.*

D.Th. 1. ſc. 2. ſent. d. 21. q. 1. art. 1. 2. 3. Et d. 22. q. 2. art. 1. & 2. Alex. de Ales 2. p. q. 120. art. 7. D. Bon. d. 21. art. 3. q. 2. Ric. d. 21. q. 8. Th. Arg. d. 21. q. 1. art. 1. Hic animaduerte Tatianum, Diſcipulum Iuſtini martyris aſſenſiſſe, primos Parentes fuiſſe perpetuo damnatos. Contra quem inuehitur Alphonſus de Caſtro in lib. de hæ. rit. Adam, & Eua, hæreſi. ubi pro confirmatione ueritatis aſſert in medium Sacrae ſcripturae auctoritatem ex lib. Sap. c. 12. Hæc illum, qui primus formatus eſt à Deo, Pater orbis terrarum, cuſtoduit, & eduxit illum à delicto ſuo.

VARTO quæritur utrum peccatum primorum Parentum fuerit irremiſſibile. Et uidetur, quod ſic. quia peccatum Diaboli fuit irremiſſibile. Cum ergo peccatum primorum Parentum non diſtaret à peccato Diaboli in infinitum: & remiſſibile, & irremiſſibile diſtent in infinitum, quia unum reſpicit tempus finitum, aliud infinitum: ergo &c.

Præterea quod inſicit totam naturam uidetur eſſe irremiſſibile, quia morbus hoc faciens uidetur eſſe inſanabilis, ſed peccatum primorum Parentum inſiciebat totam naturam: ergo &c.

Hebr. 6.
Matt. 12.

Præterea Apoſtolus ad Hebræos 6. ait: Impoſſibile eſt eos. qui ſemel ſunt illuminati guſtauerunt etiam donum cœleſte, & participes ſunt facti Spiritus ſancti: guſtauerunt nihilominus bonum Dei uerbum, uirtutes ſæculi uenturi. & prolapſi ſunt: rurſus renouari ad pœnitentiã. ſed hæc omnia fuerunt in primis Parentibus: ergo prolapſi non poterant ad pœnitentiã renouari, & peccatum eorum fuit irremiſſibile.

Præterea illud, quod nullam habet excuſationem, uidetur eſſe irremiſſibile, ſed peccatum

A Adæ, qui dicitur peccaſſe non ſeducus, nullam habet excuſationem, ergo &c.

IN CONTRARIUM eſt, quod dicitur Sap. 10. Illum, qui primus formatus eſt à Deo pater orbis terrarum, cum ſolus eſſet creatus, ideſt Adam, cuſtoduit, & eduxit illum à delicto ſuo, quod non potuiſſet eſſe, ſi ſuum delictum eſſet irremiſſibile.

Præterea ex latere Chriſti pendentiſ in cruce fluxerunt Sacramenta Eccleſia, & ipſe fuit Mediator Dei, & hominum, Homo Chriſtus Ieſus, in quem omnes credentes, tam priores, quàm poſteriores ſaluati ſunt, ut patet per Auguſtinum. Omnes ergo, qui fuerunt in uita iſta tam primi Parentes, quàm alij, potuerunt ſaluari per fidem Mediatoris, per cuius fidem fuerunt peccata eorum remiſſibilia.

B

R E S O L V T I O.

Primorum Parentum peccatum irremiſſibile non fuit, dum erat in uia, ex parte Dei miſerantis, non malitiæ peccantis.

R E S P O N D E O dicendum, quod omne peccatum mortale, quantum eſt de ſe, poſſet dici irremiſſibile, quia in hoc diſfert peccatum ueniale à mortali, quod peccato ueniali de ſe debetur uenia; non autem mortali. Poſſumus enim exiſtentes in puris naturalibus cadere, ſed non poſſumus ex puris naturalibus reſurgere, ſicut omnia Scripta Sanctorum clamant. Et ideo omne peccatum mortale, niſi Deus ex benignitate ſua nos inuaret per auxilium gratiæ, irremiſſibile eſſet. Adhuc autem magis irremiſſibile eſt, quando fit peccatum mortale ex electione, & ex certa malitia, quia non uidemur tunc aliquam excuſationem habere. ſed tunc eſt peccatum ſimpliciter irremiſſibile, quando nec ex parte Dei nos auxiliantis per auxilium gratiæ, nec ex parte peccantium peccatum eſt remiſſibile ſicut fuit peccatum Luciferi, & ſicut eſt peccatum cuiuſlibet morientis in peccato mortali.

Peccatũ ueniale a mortali quõ dif ferat.

Oportet ergo aſſignare cauſam, quomodo decet diuinã iuſtitiam tale peccatum eſſe remiſſibile, & quomodo ex parte peccantium ſit irremiſſibile. Multi enim conati ſunt aſſignare cauſam, quare peccatum Dæmonis ſit irremiſſibile, & hominis remiſſibile: dicentes, quod Angelus eſt quid ſimplex, & ad quod ſe conuertit, totum ſe conuertit, ut non poſſit de cætero redire ad ueniam. Homo autem non ſic, & ideo poſt peccatum poſſet adhuc redire ad ueniam. Sed uidetur nobis, quod melius aſſignetur cauſa ex Dei iuſtitia, & ex creaturae im potentia, ut dicamus de Deo illud, quod dicit Pſal. Ut iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas, cum iudicaris. Deus enim a nobis, tanquã à neſcientibus rationem, & ueritatem in multis iudicatur. Et dicitur de eo, quod sic deberet facere, & in hoc non bene Aegid. ſuper ij. ſent. R 2 facit.

Peccatum Dæmonis cur irremiſſibile.

Pſal. 10.

facit. Sed si sciremus rationem, & causam, semper vinceret Deus, & diceremus, quod sicut facit, ita deberet facere. Et ideo videndus est modus rationalis, quia cuncta Deus rationaliter agit, quomodo aliquos glorificat, ut decetero peccare non possint. Et quomodo aliquos damnat, ut decetero misericordiam inuenire non valeant. Dicemus ergo, quod omnis creatura, quæ est apta nata ad beatitudinem peruenire: habuit certum tempus viæ, ut postea post viam, si bene se haberet, perueniret ad patriam, & ad gloriam. si autem malè, ad damnationem æternam. Quilibet enim in seipso iudicat, quod nullus debet esse semper viator, nec semper in stadio currere, nec semper in agone contendere. Sed aliquod tempus debet sibi assignari, in quo sit viator, in quo sic in stadio currat, quod post cursum brauium accipiat, vel à brauiis repellatur, & sic in agone contendat, quod, si legitime certauerit, coronam accipiat: & si illegitime pugnet, quod ab acceptione coronæ repudiatur. Angeli ergo habuerunt suum tempus, in quo viatores fuerunt, in quo in stadio currerent, in quo fuit eis datum tempus agonizandi, ut si legitime certarent, coronam acciperent: si illegitime, damnationem incurrerent. Illud autem tempus eis datum fuit à principio mundi, in quo fuerunt creati, usque ad factionem lucis. In illo enim instanti, in quo facta est lux corporalis diuisa à tenebris corporalibus, facta fuit lux spiritualis idest Angeli boni conuersi ad Creatorem, diuisi à tenebris, idest ab Angelis malis auersis ab ipso.

Angeli quã
diu viato-
res fuerunt.

Et si aliquis dubitet, quare tam modicum tempus habuerunt Angeli, ut essent viatores, leuis est solutio. quia cum non essent grauati carne, & haberent intellectum Deiformem, cito videre poterant, quid eis expediebat. Scimus enim, quod quilibet homo sapiens in statu, in quo nos sumus, quamuis non possit peruenire ad tantam sapientiam, quantum habebant illi spirituales substantiæ, dum erant in statu innocentie, antequam una pars illarum spiritualium substantiarum se separaret à Deo, & alia se conuerteret ad ipsum; libenter eligeret illud modicum tempus viæ, in quo se conuertendo fieret beatus, & auertendo fieret damnatus. Et si dicatur, quod Angeli pro tunc non habebant istam certitudinem: leuis est responsio. quia oportebat etiam, quod in eis, quantumcunque essent excellentissimæ creaturæ, aliqua præcederet probatio, in qua bene se habentes coronarentur: malè autem se habentes damnarentur.

Habuerunt ergo Angeli tempus viæ, in quo cucurrerunt, & bene currentes acceperunt brauium: Male autem currentes, à brauiis sunt repulsi, & in quo tempore quasi in quodam agone contenderunt, & legitime certantes fuerunt coronati: illegitime verò condemnati.

Et quod fuit in Angelis casus: hoc secun-

A dum Dam. lib. 2. ca. 3. est hominibus mors. Ita, quod tempus viæ in Angelis durauit usque ad eorum casum, siue ad auersionem eorum, quantum ad malos: & usque ad eorum conuersionem, quantum ad bonos. In hominibus autem huiusmodi tempus viæ durat usque ad mortem, ut quandiu uiuit homo, potest se conuertere, & pœnitere. Propter quod dicit Dominus: Nolo mortem peccatoris, sed ut ad me conuertatur, & uiuat. Et Quacunque hora ingemuerit peccator: omnium iniquitatum eius non recordabor. Datum est ergo tempus hominibus, tanquam uiatoribus, usque ad mortem, ut totum reputetur uia. Nec est mirum si datur eis tam magnum tempus, & Angelis fuit datum tam modicum, quia homo grauatus carne non habet intellectum ita Deiformem, sicut Angelus habet. Si hic ergo misericorditer agitur cum homine: non est mirum, quamuis omnibus consideratis, multò melior fuerit conditio Angelorum secundum illud modicum tempus, quod poterat dici tempus viæ, quàm sit conditio hominum secundum istud tantum tempus, quod similiter potest dici tempus viæ.

B Viso quomodo ista se habeat ex parte diuinæ iustitiæ, secundum quam accipiendum est tempus viæ, & tempus patriæ: ut, durante tempore viæ; Angeli poterant se conuertere, & auertere, & fieri beati, & damnati, sicut etiam in hominibus, durante tempore uig, possunt se conuertere, & auertere, & fieri beati, & damnati. Post autem tempus viæ, quia iam uenit terminus, ut unusquisque recipiat, prout se gessit, omnino dicitur ratio, quod non est amplius tempus merendi, uel demerendi, nec se conuertendi, & auertendi, sed opera illorum sequuntur illos. Sic ergo est ex parte diuinæ iustitiæ. Sed uidendum est quomodo ista rationabiliter concordant his, quæ sunt ex parte creaturæ. Turbatur ergo mens parum intelligentis, & in seipso habet semper homo liberum arbitrium, & semper potest pœnitere de male actis, & potest à bonis actibus resilire, ut hoc modo semper possit mereri, & demereri. Sed sic cogitantes uolunt, quod tempus viæ daret in infinitum, & quod homo semper sit peregrinus, & quod nunquam per bona opera recipiatur in patria & per mala excludatur à patria.

C Respondebimus tamen ad illud, unde uidetur argumentum uim sumere dicentes, quod sicut in operibus naturæ, per quæ fiunt opera propagationis, sic est in operibus gratiæ, per quæ fiunt opera bonorum morum. Sicut ergo in operibus naturæ, & in operibus propagationis dicit Dominus in Ioâne: Pater meus usque nunc operatur, & ego operor. Propter quod dicit Aug. super Gen. quod extincta esset operatio naturæ, nisi operaretur Deus; sic in operibus gratiæ, & in operibus bonorum morum, quia extincta esset operatio gratiæ, & bonorum morum, & liberi arbitrij quantum ad meritum, & demeritum, nisi etiam in hoc operaretur Deus. ergo Angelus damnatus, & etiam homo

Et omnes
sunt uero
ad
mortem.

Ezech. 18.

Apoc. 17.

Gratiæ ope-
ratio, & na-
turæ, Deo
non operante
extinguitur.

Tomo 3.

homo liberum arbitrium ad agendum ea, quæ non excedunt facultatem naturæ, sed ex quo est in termino, & est damnatus: non potest agere ea, quæ respiciunt meritum, vel demeritum. In his etiam, quæ sunt secundum naturam, limitatur liberum arbitrium Dæmonum, ut non possint Dæmones secundum suum liberum arbitrium ultra agere, quàm Deus permittat. Nam si non impedirentur etiam secundum eorum potentiam naturalem, possent omnes homines statim destruere, si Deus hoc permetteret. Damna ergo, & etiam omnes existentes in peccato mortali non possunt ad gratiam redire, nec penitere de peccatis, ut gratiam mereantur delicti suæ naturæ, nisi supra naturam adiuentur à Deo. Et quia videtur Deo hoc competere, siue iustitiæ, quod postquam dedit eis tempus, in quo possent se conuertere, & bene agere, vel se auertere, & malè finire: peracto tempore uix, & adueniente termino, quod ad quamcunque partem se habeant, siue ad beatitudinem, siue ad damnationem, ibi perpetuo perseuerent. Iuxta illud Ecclesiastes: Ad quamcunque partem ceciderit lignum, ibi stabit. Meminimus autem circa principium huius Secundi fecisse mentionem de impetibus diuinis, secundum quos stat ad ostium, & pulsat, & uocat nos ad benè agendum. Si ibi dicta cum hic dictis, & hic dicta cum illis compensent legentes, ueritatem huiusmodi difficultatis poterunt plenius intueri. Nam, ut potest patere per habita, sufficit sola subtractio diuina auxilij ad hoc, quod extincta sit operatio naturæ, uel operatio gratiæ.

R E S P. A D A R G. Ad primùm dicendum, quod durare per tempus infinitum positiuè sit, per infinitam uirtutè: sed priuatiuè, uel negatiuè nõ oportet. Nã si q̄s priuè uisū, priuè finita uirtute, sed in perpetuū remanebit cæcus, si ipse imperpetuum uisueret. Sic etiam in proposito quando diu durat tempus uix, semper assistit uirtus diuina, ut quisquis possit conuertere, uel auerti, mereri, uel demereri, sed postquam erimus in termino, non ulterius cooperabitur nobis Deus, & extincta sit actio meriti, uel demeriti, sicut extincta esset actio naturæ, nisi semper illi actioni cooperaretur Deus. Remissibile ergo peccatum, & irremissibile non est propter distantiam in infinitum, sed propter statum uix, & statum termini, qui status non differunt nisi positiuè, & priuatiuè, quia in statu uix assistit nobis diuina uirtus, per quam possumus conuertere: in statu termini nobis subtrahitur illa uirtus.

Ad secundum dicendum, quod peccatum primorum parentum infecit naturam totam, sed non totaliter. sed adhuc post peccatum poterat esse conuersio ad Deum penitentia, quia adhuc durabat status, uel tempus uix, in quo toto tempore potest quis se conuertere, & auertere.

Ad tertium dicendum, quod cum dicit Apostolus de impossibilitate renouandi pecca-

A torem ad penitentiam, facienda est uis in uerbo renouationis. Renouari enim uocat ibi Apostolus nouum fieri per lauacrum regenerationis, & per baptismum. Vnde Glo. ibidem ait, quod ibi Apostolus negat reiterationem baptismi, sed non excludit penitentiam.

Renouari quid.

Ad quartum dicendum, quod peccatum non habens excusationem, etiam dum sumus in uia, potest dici irremissibile ex malitia peccantis, sed potest esse remissibile ex misericordia Dei, quando durat tempus uix.

Dubitatio I. Litteralis.

B **V**PER litteram dubitatur: & primo super illo uerbo, quod Diabolus inuenit fœminam solitariam, quare à solitaria incepit. Dicendum quod semper in animalibus, & potissime in habentibus rationem: semper unus iuuat alium, & unus docet alium, ne decipiatur. Ideo Diabolus explorauit tempus, in quo fœmina erat solitaria, ne iuuaretur à uiro, & etiam deficeret a proposito, ut non posset eam decipere.

Fœmina cur solitaria tentata.

Dubitatio II. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod dicitur in littera: Sed quia illi, id est, Euæ, per uolentiam Diabolus nocere non poterat.

C Sed contra: Non est potestas super terram, quæ ei possit coequari: & Diabolus etiam occideret omnes homines in modico tempore, si Deus ei permitteret.

Dicendum, quod duplex est nocumentum: quantum ad naturam, & quantum ad mores. quantum ad naturam autem poterat nocere Euæ, si Deus permisisset, sed diuina prouidentia, ut dicebatur supra, conseruabat primos Parentes ab omni uolentia exteriori, ut nec Diabolus, nec aliquod animal uenenosum, nec aliqua seua bestia, uel quodcunque aliud posset nocere eis. Originalis autem iustitia conseruabat eos à læsione interiori, ut nec ægritudines, nec aliqui mali humores possent in eis insurgere nocentes ipsis. Sed si loquimur de nocumento morum: prout inducimur ad peccandum, nec tunc, nec modo, simpliciter loquendo, potest Diabolus uolentiam facere. quia omne peccatum ad eodè est uoluntarium, quod si non sit uoluntarium, desinit esse peccatum.

Dubitatio III. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur, quod Diabolus non uenit in propria forma, uel in propria specie. Sed Diabolus nullam habet formam, nec speciem sentientiam cum sit natura purè spiritualis.

Aegid. super ij. Sent. R 3. Di-

Ecc. 11.

Impetus diuini supra d. 1. q. 2. ar. 1.

Peccatū remissibile, & irremissibile.

Diabolus
quò dicitur
non tentari
se in propria
specie.

Dicendum hoc satis esse solutum per iam dicta. Appellatur enim ibi venire in propria forma, idest venire in forma, in qua nullo modo posset latere ipsum esse Diabolum, quod potest referri ad diuinam reuelationem, vt quando Diabolus venisset ad Euam, & reuelasset ei ipsum esse Diabolum. Voluit ergo Deus Euam permitti tentari à Diabolo non reuelando ei ipsum esse Diabolum, vt ex hoc diceretur Diabolus non venire in propria specie, & non permisit Deus eum venire in specie, in qua valde lateret. Venit autem in forma serpentis, in qua modicum latere poterat, & multum apparere qualis esset.

Dubitatio IIII. Litteralis.

Energumeni,
& phanatici qui.

Vltius fortè dubitaret aliquis de eo, quod littera dicit, quòd loquebatur Diabolus per serpentem, sicut per energumenos, & phanaticos. Quid intelligit Magister per hæc verba. Dicendum, quòd energumeni, & phanatici possunt dici Demoniaci, & arrepticij à Dæmonibus, propter aliam tamen, & aliam causam. Nam energumeni, idem sonat, quod interius laborantes. Dicuntur enim energumeni ab en, quod est in, vel intra, & erge, quod est labor. Vnde Hieronymus in prologo galeato ait, quòd habet nescio quid latentis energie, viuæ vocis actus. Vult enim ibi, quòd verbum scriptum non habet illam latentem energiam, idest interioram operationem, sicut habet prolatum viua voce à Magistro. Vnum enim, & idem verbum in scripto positum, & à Magistro viua voce prolatum magis mouet cor discipuli, vt melius intelligat illud verbum, quam scriptura. Energia ergo videtur esse interior operatio, vel interior laboratio. Demoniaci ergo, & arrepticij à Dæmone, quia interius laborant, & Dæmon in eis interius operatur, dicuntur energumeni, phanatici etiam dicuntur Demoniaci, vel arrepti à Dæmone. Et dicuntur phanatici à phano, siue à templo, vel quia talia deducebantur ad phanum, idest ad templum, vt liberarentur, vel quia in phano, idest in templo, & potissimè idolorum magis fiebant tales arreptiones, & inuasiones à Dæmonibus, quam alibi. Est ergo intentio Magistri, quòd sicut Dæmon utitur Demoniaci, & facit eos loqui mouendo linguam eorum ad dicendum hoc, vel illud, quòd ipsimet nesciunt, quid dicunt; sic utebatur serpente, vt organo, linguam eius ducendo, & faciendo ipsum loqui, quod ipse serpens non intelligebat, quid loqueretur.

Phanatici
vnde dicuntur.

Tomo 3.

Serpens quò
omnium sapientissimus
bestiarum.

Quod concordat cum August. 1. 1. super Gen. cum ait, quòd ipse serpens non irrationali anima sua, sed alieno iam spiritu idest Diabolico, posset sapientissimus dici omnium bestiarum. & idem in eodem: Quid ergo mirum, si suo instinctu Diabolus iam implens serpentem, eiq; suum spiritum miscens: eo modo, quo vates Dæmoniorum implere solet, sapientissimum eum reddidit omnium bestiarum? Possunt autem dici va-

tes Dæmoniorum illi, quos Dæmon implens, & linguam eorum mouens facit eos aliqua occulta, vel futura prædicere. Nam multa sunt nota Dæmonibus, quæ sunt occulta hominibus. Possunt etiam dicere aliqua futura, vel quæ ipsimet sunt facturi, vel quæ reuelatione bonorum spirituum didicerunt, quia placet bonis spiritibus aliqua ad bonum fidei per malos Angelos pronuntiari, cum magis dictis illis fides adhibeatur, sicut quæ dicuntur ab inimico in laudem alicuius, videntur ex hoc magis esse credenda: vel possunt Dæmones prædicere aliqua futura prout aliquam necessitatem habent in causis naturalibus, ut eclipses: vel de pluuiis, & ventis, & fertilitatibus, & de sterilitatibus multa possunt coniecturari, quia hæc naturalia sunt. Hoc ergo modo loquebatur Diabolus per serpentem, sicut loquitur per tales vates.

Dubitatio V. Litteralis.

Vltius forte dubitaret aliquis de verbo mulieris: Ne forte moriamur. Cum enim non posset dubitare verbum diuinum non esse verum. Quia ergo Deus dixerat assertiuè: Moriemini, non videtur rationale; mulierem hoc dixisse dubitatuè: Ne fortè moriamur. Dicendum, quòd non dubitauit, nec dubitare potuit mulier de verbo diuino. quin esset uerum, sicut nec fidelis dubitare potest, quin verba Scripturæ sacræ sint vera: Cuius continuè dubitamus, quomodo debeant intelligi illa verba. Vtrum ad litteram, vel qualiter. Sic & mulier, quia sciebat Deum dixisse illa verba, cum & Dæmon replicaret: Cur præcepit vobis Deus. & Eua bene sciret illa verba à Deo esse dicta. Deus ergo, cum sit ipsa veritas, & mentiri non possit, dubitare non potuit Eua illa verba non esse vera. Poterat tamen dubitare, & dubitauit quomodo deberent intelligi. & hoc sufficit, vt ad propositum spectat.

Eua an dubitauerit à veritate verbi Dei.

Dubitatio VI. Litteralis.

Vltius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur, quòd tentatio, quæ est ex carne, non fit sine peccato. Sed, vt supra patuit, caro etiam tentat naturaliter, & in naturalibus, nec meremur, nec demeremur. Dicendum, vt supra dicebatur, quòd ibi appellatur tentatio facta à carne, quæ non consistit solum in motu naturali carnis, vt quia calefit caro, vel insurgit caro. Sed si ex illo motu sequatur aliqua cogitatio consona illi motui, & quia hoc aliquo modo dependet ex nobis, sine peccato saltem ueniale esse non potest. Postest tamen simul stare, quòd ibi sit peccatum ueniale, & meritum, si victores sumus in tentatione illa.

Dubitatio

Dubitatio VII. Litteralis.

Uterius forte dubitaret aliquis, quia vult Magister in littera, quod homo peccauit per alium, siue homo mulier, quæ peccauit suadente Diabolo, siue homo vir, qui peccauit suadente muliere. Sed contrarium videtur, quod mulier per seipsam peccauit, quia dicitur Gen. 3. Vidit mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile: ergo videtur, quod ex seipsa fuit mota mulier ad appetendum esum illius ligni.

Gen. 3.

Dicendum, quod prius præcessit tentatio Diaboli: Eritis, sicut Dij: & postea subsecutus est motus interior mulieris creatus ex aspectu ligni. Ex cuius aspectu mota mulier credidit ea esse in ligno quæ dicuntur Gen. Poterat enim per visum iudicare, quod esset pulchrum, sed quod esset bonum ad vescendum potuit ex aspectu pulchritudinis hoc credere. Sic etiam, quia erat sibi delectabile ad uidentium, potuit credere, quod esset delectabile ad vescendum, & his mota gustauit, & comedit de ligno. & quia ante omnia hæc præcessit tentatio Diaboli, dicta est mulier alio tentante, vel suadente peccasse.

Gen. 3.

Dubitatio VIII. Litteralis.

Uterius forte dubitaret aliquis, quia dicitur Diabolus, quod sine tentatione peccauit.

Sed contra: Sicut peccauit uir tentante, & suadente muliere, sic peccauerunt inferiores Angeli tentante, & suadente Diabolo. Dicendum quod ad hoc dicunt aliqui, quod ibi non fuit tentatio, nec persuasio, sed simplex insinuatio suæ voluntatis. Nam, ut dicit August. 11. super Gen. Diabolus factus fuit bonus, sed superbia tumidus continue se auertit à luce veritatis, propriæ potestatis, vel excellentiæ delectatione corruptus. Ille ergo fuit ordo quod Diabolus uidentem se ita pulchrum appetiit quandam potestatem, & quandam excellentiam, ut illuminationes deriuarentur ab eo in inferiores Angelos, & hoc appetiit habere per naturam, quod debuit appetere habere per gratiam. & ex hoc uoluit esse beatus per naturam, quod debuit uelle per gratiam, & ex hoc uoluit habere sedem ab Aquilone, & esse similis altissimo. Voluit enim in hoc esse similis Deo, quia soli Deo competit, quod sit beatus per naturam. Voluit ergo in hoc habere sedem ab Aquilone, quia ab Aquilone uenit frigus, & frigidus est se confringere, & Diabolus hoc cogitando, & appetendo se constrinxit, quia in seipsum, & in suam naturam uoluit hoc reducere. Et inde est, quod dictum est, quod ab Aquilone pandetur omne malum, quia omne malum contingit, quod quis quasi in frigidatus se constrinxit, & uult propter seipsum, & propter priuatum commodum agere, quæ deberet uelle propter bonum publicum operari. Nam isti sunt duo amores secundum August. super Gen. Priuatus, & publicus, qui faciunt duas ciuitates: Diaboli, & Dei, & be-

Diabolus an sine tentatione peccauerit.

Ordo peccati Diaboli.

Demons peccati quod Hier. 1.

Malum omne quo ab Aquilone. Hier. 1.

Amores duo.

A ne secundum eundem ibidem dicitur amor priuatus, quia priuatus est omni bono. Hanc ergo cogitationem suam Diabolus manifestauit aliis Angelis non per suasionem, ut etiam quidam dicunt, sed per simplicem insinuationem, cui insinuationi simplici alij adherentes una cum ipso peccauerunt, & ceciderunt. Ideo dicuntur alij Angeli non tentatione, vel persuasione alterius peccasse, sed simplici insinuatione.

Potuerunt etiam in huiusmodi insinuatione alij Angeli peccare, & superbire, ut etiam ipsi uellent esse beati per naturam, sicut uoluit Lucifer. Vel potest dictum Magistri ad solum Diabolum, vel Luciferum referri, quia ille non alterius tentatione, sed propriæ excellentiæ appetitu corruptus peccauit.

B

Dubitatio IX. Litteralis.

Uterius forte dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur, quod mulier subiecta fuit viro. Sed contra: Hoc enim dictum fuit mulieri: Sub viri potestate eris. in pœnam, & post peccatum: ergo ante peccatum non erat sub viro, vel subiecta viro. Dicendum, quod ante peccatum, & post peccatum fuit mulier subiecta viro, aliter tamen, & aliter, quia ante peccatum erat subiecta viro, quantum ad regimen, & quantum ad gubernationem, quæ sufficiebat sic esse, quantum ad mandata, & præcepta diuina. Nam secundum Apostolum, quæ à Deo sunt ordinata sunt, sicut ergo illuminationes diuinæ ueniunt ad inferiores Angelos, per superiores, sic mandata diuina, sicut fuit mandatū de non edendo de ligno uetito, vel alia mandata, quæ fuissent in statu illo, uenissent ad mulierem, per uirum, & in hoc diceretur mulier esse sub viro, & gubernari per uirum, sed post peccatum est posita sub uiro in pœnam mulieris, ut corrigatur, & castigetur, & si sit necesse flagelletur per uirum iuxta illud uulgare prouerbium: Bonus Equus, & malus Equus uult sperone. Bona Domina, & mala Domina uult Bastonem.

Eua quomodo sub potestate uiri ante, & post peccatum.

Rom. 11.

Prouerbii.

D I S T. XXII.

De primorum Parentum transgressione, & ignorantia.

D

IC VIDETUR diligenter inuestigandum. Postquam Magister determinauit de peccato primorum Parentum quantum ad Diabolum tentantem: hic determinat de huiusmodi peccato, quantum ad ipsos primos Parentes tentatos, & peccantes. Circa quod tria facit, quia primo determinat de peccato ipsius mulieris

mulieris. Secundo comparat peccatum mulieris ad peccatum viri. Tertio determinat de peccato ipsorum primorum Parentum secundum se: Vnde de potuerit habere ortum, & quem habuit ordinem. Secunda ibi: *[Solet queri, vtrum.]* Tertia ibi: *[Solet et queri etc.]* Circa primum quatuor facit, quia primo determinat de peccato primorum parentum, quale fuerit, dicens, quod fuit elatio, quod specialiter secundum quandam modum referendum est ad peccatum Eux. Secundo obiicit contra huiusmodi dictum, & allegat Aug. quod si elatio fuit peccatum Eux, & prius superbiuit, quam crederet Diabolo: videtur, quod non peccauerit ab eo tentata. Tertio soluit, quod primo Diabolus tetrauit, verba tentationis proferendo: postea Eva superbiuit propriam excellentiam appetendo, & superbiendo credidit, verbis Diaboli fidem adhibedo. Quarto declarat, qualis fuit illa elatio mulieris dicens, quod specialiter de muliere intelligendum est, quod fuit elata volens habere similitudinem Dei. Secunda ibi: *[Quia si ita fuit.]* Tertia ibi: *[Quo circa.]* Quarta ibi: *[Et talis fuit elatio.]* Tunc sequitur illa pars: *[Solet queri vtrum.]* in qua comparat peccatum viri ad peccatum mulieris. Vtrum vir fuerit elatus, vel peccauit per superbiã, sicut mulier. Circa quod quatuor facit, quia primo ostendit, quod non fuit ita elatus vir, sicut mulier, nec ita fuit seductus, sicut mulier. Nec primo peccauit, sicut mulier peccauit: Potest tamen dici peccatum viri: non fuisse seductio sed prauaricatio, quia non ita credidit esse verum, quod dicebat Diabolus, sicut credidit mulier. Secundo declarat ex hoc quis eorum plus peccauerit dicens, quod plus peccauit mulier, quia peccauit in se, in Deum, & in proximum. Vir autem licet peccauerit in se, & in Deum, non tamen in proximum. Tertio obiicit contra determinata per Aug. dicentem, quod vir, & mulier peccauerunt impari sexu, sed pari factu. Quarto soluit obiectionem factam. Secunda ibi: *[Ex quo manifeste.]* Tertia ibi: *[Sed huic videtur.]* Quarta ibi: *[Sed hoc ita.]* Circa quod duo facit, quia primo facit, quod dictum est. Secundo circa ea, quae dixerat, mouet quandam aliam obiectionem ibi: *[His autem opponi solet.]* Circa primum quatuor facit, quia primo soluit obiectionem factam dicens, quod verba Augusti possunt ita determinari, vt dicamus parem fuisse factum viri, & mulieris, quantum ad excusationem peccati. quia nullus se accusauit, sed quilibet se excusauit: & quantum ad esum ligni, quia quilibet de ligno comedit, sed in aliis fuerunt multum dispares, quia in muliere fuit maior culpa: in eo, quod credidit, & voluit esse sicut Deus, quod non voluit vir. Secundo obiicit contra istam determinationem, ostendens per varias auctoritates, quod vir appetit esse, sicut Deus, quod desiderauerit esse, sicut Deus, sed non credidit hoc esse possibile. Quarto dat aliam solutionem, quia mulier credidit, esse vera verba Diaboli, sed non credidit vir, & si hoc dicitur verificari de viro, veritatem habet prout mulier processit a viro, vt di-

Eux peccatum an fuerit superbia.

Ad peccatum fuit prauaricatio, non seductio.

Mulier ne, an vir plus peccauerit.

A catur vir hoc credidisse non in se, sed in ea re id est, in muliere, quae processit ab ipso. Secunda ibi: *[Veruntamen & de viro.]* Tertia ibi: *[Ideo qui buxam videtur.]* Quarta ibi: *[Alius autem videtur.]* Tunc sequitur illa pars: *[His autem opponi solet]* in qua non obiicit contra determinata, & specialiter contra hoc, quod peccatum mulieris non fuit grauius peccato viri, sed magis econuerso, quia mulier videtur peccasse per ignorantiam, non autem vir. Circa quod quatuor facit, quia primo ponit dictam obiectionem. Secundo soluit eam dicens, quod ignorantiam mulieris non excusat ipsam, cum sciret esse mandatum Dei, quod non ederet de ligno vitato. Tertio distinguit duplicem ignorantiam. Vnam, quae excusat: aliam, quae non excusat. Quarto, vt clarius appareat, quid dicendum sit de ignorantia, distinguit triplicem modum ignorantiae, ostendens quomodo quilibet illorum modorum se habet ad excusandum, vel non excusandum peccatum. Secunda ibi: *[Ad quod dicimus.]* Tertia ibi: *[Est enim ignorantia.]* Quarta ibi: *[Est autem ignorantia triplex.]* Tunc sequitur illa pars: *[Solet etiam queri,]* in qua quaerit de illo peccato primorum parentum in se, & quomodo se habuit. Et duo facit secundum, quod duas quaestiones mouet circa praefatum peccatum. Nam primo quaerit de origine illius peccati, vnde ortum habuit. Et soluit, quod ortum habuit a libero arbitrio consentiente, & a Diabolo tentante. Secundo quaerit de ordine illius peccati, vbi habuit esse, & quod ordine: & soluit, quod illud peccatum fuit in voluntate, & in actu voluntatis, & quod voluntas praecessit actum, sed non oportuit, quod alia mala voluntas hominis praecesserit malam voluntatem Eux, a qua processit illud peccatum. Secunda ibi: *[Si vero queritur, vtrum]* littera patet.

Q V A E S T. I.

De peccato Eux, & Ade.

D V I A Magister in hac dist. loquitur solum de peccato primorum Parentum, & de ignorantia: Ideo de his duobus quaeremus. Circa primum quaeremus tria, primo de peccato Eux cuiusmodi peccatum fuerit: vtrum fuerit elatio. Secundo de peccato viri, siue de peccato Adæ. Vtrum etiam eius peccatum fuerit elatio. Tertio quaeremus de comparatione vnus peccati ad alterum, quis eorum plus peccauerit.

ARTIC. I.

An Eua peccatū superbia fuerit.
Conclusio est affirmatiua.

D.Th.2.2.q.162.art.1.Et 2.sent.d.22.q.1.art.1.D. Bon.d.22.art.1.q.1.Ric.d.22.q.1.Brul.d.22.q.1.Dur.d.22.q.1.Biel.d.22.q.1.Landul.d.22.q.5.Voril.d.22.q.1.

Gen.3.

AD PRIMVM sic proceditur: quia videtur, quod peccatum Eua non fuerit elatio. Nam primi Parentes nesciebant se nudos esse, vt patet ex Gen.& vt patet de dicto Domini. iō cognouerunt se nudos esse, quia comederunt de cibo verito. ergo primum peccatum tam Eua, quam Adæ videtur, quod fuerit transgressio præcepti, & inobedientia.

Gen.3.

Præterea specialiter videtur, quod primum peccatū Eua fuerit Gula. quia vt habetur Gen.3. Mulier videns, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile, sequitur, quod tulit de fructu illius, & comedit. sed hoc pertinet ad gulam, non ad superbiam, ergo &c.

Mat.4.

Præterea credendum est, quod Diabolus sic tentauerit primos Parentes, sicut tentauit Christum. sed Christum primo tentauit de gula, iuxta illud: Si filius Dei es, dic, vt lapides isti panes fiant. ergo &c.

Tim.6.

Præterea. 1. ad Timo. Radix omnium malorum est cupiditas, sed peccatum primorum parentum fuit radix omnium aliorum peccatorum, ergo illud peccatum non fuit superbia, sed cupiditas.

Præterea videtur, quod primum peccatum Eua fuerit infidelitas. Nam infidelitas est discredere verbis Dei, sed Eua peccauit non credendo vera esse uerba Dei, sed esse vera uerba Diaboli, ergo &c.

Eccl.10.

IN CONTRARIVM est, quia, vt dicitur Eccl.10. Initium omnis peccati est superbia. sed à primis parentibus initium sumpserunt omnia alia peccata. ergo illud fuit superbia.

Præterea videtur, quod specialiter peccatum mulieris fuerit superbia quia, vt patet ex habitis, Diabolus primo tentauit mulierem, sed credibile est, quod tentauit eam primo de illo peccato, per quod ipse ruit, quod fuit superbia, ergo &c.

RESOLVTIO.

Eua, necnon Adæ peccatum fuit superbia. suo enim appetitu, duo uoluerūt: Corporis uidelicet immortalitatē, omniumq; scientiā. & indigne quidem: Deitatem uero non appetierunt. Hoc enim fieri non posse non ignorabant. Eua tamen septem peccata incidisse credimus, vt infra patebit.

RESPONDEO dicendum, quod Magister in littera assignat in peccato primorum Parentum, & spe-

Acialiter Eua fuisse superbiam, & auaritiā. Nam hoc modo tētauit Diabolus Eua dicens: Eritis sicut Dij. Ecce superbia, quæ est amor inordinatus propriæ excellentiæ. Nam magna fuit superbia, & magnus fuit inordinatus amor propriæ excellentiæ, quando uoluit Eua esse sicut Deus. Secundo in peccato, vt Magister ait, fuit auaritia, quia fuit ibi cupiditas scientiæ. Nam nō stetit in hoc Diabolus quod esset sicut Dij, sed, quod scirent bonum, & malum. Cum ergo scientia sit quoddam bonum creatum, & cupiditas inordinata cuiuslibet boni creati possit dici quædam auaritia, i deo uult Magister, quod in illa cupiditate scientiæ fuerit auaritia. Aduertendum ergo, quod ista duo: Superbia, & Auaritia, sunt quædam conditiones generales sequentes omne peccatū. Nam in omni peccato est auersio à Deo tanquam ab incommutabili bono, & in hoc est superbia, quia magna superbia est nolle esse sub Deo. Secundo in peccato est conuersio ad creaturam tanquam ad commutabile bonum, & in hoc est cupiditas, uel auaritia, quia nimis est auarus, cui non sufficit Deus, cum ipse sit bonum omnis boni, & in eo congregentur omnia bona, & omnes perfectiones omnium generum. Propter quod prædicta duo: Superbia, & Cupiditas, siue Auaritia sunt quædam conditiones generales respicientes omnia peccata. Et si quærat: illa duo qualiter se habeat ad omne peccatum, dicemus, quod superbia, uel auersio ab incommutabili bono se habet, vt quid formale in peccato, sed auaritia, seu cupiditas, & conuersio ad commutabile bonum se habet, vt quid materiale. Nam qui posset sic se conuertere ad creaturam, quod non se auerteret à Deo, quod potest concedi fieri in peccato ueniali, non peccaret mortaliter, quia deficeret ibi auersio, quæ est formalis ratio in peccato mortali. quia ergo sic est, quod superbia, & cupiditas concurrunt ad omne peccatum mortale quia tamen hoc est aliter, & aliter: ideo Scriptura sacra aliter attribuit cupiditati omne peccatum, & aliter superbiæ. Nam cupiditati attribuit, vt radici, quia, vt patuit in arguendo per Apostolum, radix omnium malorum est cupiditas. sed superbiæ attribuitur omne peccatum, vt initio, quia, vt patuit per Ecclesiasticum, initium omnis peccati est superbia. Illud enim quod est materiale in aliquo, potest uocari radix, quia sicut radix est fundamentum in arbore, sic materia est fundamentum omnium aliorum. Propter quod in 2. Meta. Materia uocat fundamentum naturæ. Illud uero, quod est formale in aliquo, potest uocari initium. nā cum à forma sit esse, & prima rerum creaturarum sit esse, vt dicitur in de causa; Ideo illud, quod est formale in aliquo, poterit initium appellari: nec est inconueniens, quod alio modo possint fieri ista ad præparationem, sed ista sufficiunt ad intelligendam scripturam sacram.

Eua peccatum superbia, & auaritia.

Superbia, & auaritia quæ in omni peccato.

Peccati formale, & materiale.

Peccatum omnium cur cupiditas dicitur radix, & superbia initium.

Materia fundamentum naturæ 1. Met. 1. c. 17. & 18. & 7. Met. 1. c. 3.

Reuertamur ergo ad propositū, & dicamus, quod cum superbia, & auaritia sint conditiones generales: ideo, vt tales sunt, non potest per eas accipi distinctio peccatorum, cum respiciant omnia

Superbia
cur initium
primi peccati
fi.

1. Eth. 4. 8. &
12.

Peccatorum
tria genera
1. Ioann. 2.

Adâ, & Eua
nō poterūt
primo, nisi
peccato Su-
perbię pec-
care.

omnia peccata. Descendens ergo spiritualiter ad A
propositam quæstionem dicentes, quod il-
lud peccatum, per quod primo peccat Eua, fuit
elatio, vel superbia non quin concurrerint ibi
alia peccata, sed istud fuit initium ibi, vel princi-
pium, & primum peccatum elatio, vel superbia,
quod ex ipso statu innocentia cogimur sic loqui.
Nam in illo statu oportebat primum peccatum
esse superbiam. Certum est enim per Dio. 4. de
di. no. quod nullus aspiciens ad malū agit quod
agit. Ideo secundum tria bona inordinate volita,
vt sunt bonum delectabile, vtile, & honorabile:
videtur accipi omnium genera peccatorum, quæ
tria bona Philosophus pluries commemorat in
Ethicis: & Ioannes ponit in Canonica sua redu-
cens omnia bona mundi ad tria: Ad concupiscen-
tiam carnis, quæ est circa bonum delectabile: Ad
concupiscentiam oculorum, quæ est circa bo-
num vtile: Ad superbiam vitæ, quæ est circa bonū
honorabile. Nam nec Adam, nec Eua potuerunt
primo peccare considerando eorum statum, nisi
sicut vnus spiritus, & sicut peccauit Angelus, vel
Diabolus. Habebant enim pro illo statu rationē
superiorem coniunctam Deo, vt de necessitate
primum peccatum eorum esset auersio superio-
ris rationis à Deo. quod non nisi per elationem
fieri poterat. Sed illa superiori ratione se
auertere per elationem, alia postea peccata po-
terant esse sequentia. stante enim superiori ratio-
ne cum Deo, nullum peccatum poterat in Adâ
esse nec ueniale, nec mortale. Et ideo diximus,
quod non poterat pro illo statu Adam peccare,
nisi sicut posset peccare vnus spiritus, quia ipse
totus erat spiritus, totus erat spiritualis. sicut ergo
spiritus non potest peccare per concupiscentiam
carnis, appetendo secundum carnem bo-
num delectabile, quia ipse carne caret: & spiri-
tus carnem, & ossa non habet, sicut non potest
peccare spiritus per concupiscentiam oculorum
appetendo bonum vtile, cuiusmodi, vt supra di-
ximus, sunt nummismata, & quæ possunt num-
mismate mensurari, quia ipse nihil possidet, nec
indiget hæreditate, vel possessione aliqua, sed so-
lum potuit primo peccare per superbiam vitæ,
sic & Adam, & Eua & oportuit quod eorum pri-
mum peccatum fuisset elatio.

Sed dices, quod Adam in primo statu habuit
corpus animale non spirituale, vt patet per Au-
gust. in multis locis super Gen. sed sic loquentes
non intelligunt August. Certum est enim, pri-
mos Parentes quantum ad naturam habuisse cor-
pus animale, quia indigebat naturalibus alimen-
tis, sed quantum ad mores, & quantum ad actio-
nes, in quibus potest esse culpa, & meritum, &
demeritum habebant corpus, & carnem spiritua-
lem, quia nihil poterat insurgere in carne illa, nisi
prout dictabat spiritus, & mens, & ratio. Et ista
est sententia August. dicentis de muliere specia-
liter II, super Gen. quod non potuisset credere
verbis Diaboli, nisi prius elatio præcessisset in
mente eius. Propter quod ait, quod mulier non
credidisset serpenti, nisi prius elationem habuif-

Tom. 3.

set in mente. Sed propter argumenta, quæ con-
tra hoc fieri possent, dicemus, quod ante omnia
præcesserunt verba Diaboli, sed propter coniun-
ctionem superioris rationis, quam habebat Eua
cum Deo ratione illius status, non poterat his
verbis credere, nisi per elationem ratio illa supe-
rior fuisset separata à Deo, qua separata potue-
runt ibi esse, & potuerunt ex hoc sequi alia
peccata.

D V B. I. L A T E R A L I S.

An verba Diaboli superbiam Eue præcesserint.
Conclusio est affirmatiua.

N LTERIVS fortè dubitaret aliquis,
cum multa concurrerint ad tenta-
tionem mulieris: de eorum ordine,
quæ concurrerunt ad tentationem
illam. Dicendum quod cum bonum cognitum
sit obiectum appetitus, oportet, quod sicut est or-
do in cognitione, quia sunt nobis prius cognita
confusa magis, vt patet per Philosophum in pri-
mo Physic. ita sit ordo in affectione, quod sint
nobis prius affectata confusa magis. Mulier ergo
additis uerbis Diaboli: Nequaquam morte-
mini, sed eritis, sicut Dij scientes, &c. non sta-
tim credidit Diabolo: ita quod uerba Diaboli se-
quendo dicta Sanctorum, & veritatem, non
statim adgenerare potuerunt in mente mulie-
ris, quod crederet dictis eius. Sed ex verbis il-
lis fuit mota mulier, vt in quadam confusione,
& uniuersalitate desideraret secundum aliquem
modum esse, sicut Deus, quia, ut patuit ex supe-
rioribus dictis, Ratio superior tam in mulie-
re, quam in uiro, sic erat subiecta Deo, tanquam
suo superiori, quod illa ratione superiori stante
sic subiecta, nullum aliud peccatum, nulla alia
obliquitas poterat insurgere in aliis inferioribus
uiribus à ratione, quod non esset secundum di-
ctamen rationis, ut ex hoc primum peccatum
cuiuscunque primorum Parentum esse non pos-
set, nisi ex eo, quod ratio superior auerteret se
à Deo, & quia hoc sine peccato mortali esse non
poterat, oportebat primum peccatum cuiuscun-
que primorum Parentum esse mortale, ut est su-
perius diffusius declaratum.

Rursum quia talis auersio superioris rationis
à Deo non facta per aliquam impulsione ab
inferioribus viribus, esse non poterat, nisi per elationem,
appetendo inordinate propriam excel-
lentiam; oportuit primum peccatum cuiuscun-
que primorum Parentum esse elationem ali-
quam, & appetitum quandam inordinatum pro-
prię excellentiæ. Quod satis credimus huiusmo-
di appetitum primum inordinatum in muliere
proprię excellentiæ, in qua primo incepit pu-
gna, & initium casus nostri, fuisse in quadam
uniuersalitate, & confusione. Vt sicut in cog-
nitione sunt nobis nota prius generalia, & confu-
sa magis: ita illa inordinata affectio, & elatio li-
cet inceperit à quadam generalitate, & confusio-
ne,

T. c. 3.

Eua nō sta-
tim credi-
dit Diabolo

Peccatū pri-
morum Pa-
rentū mor-
tale esse o-
portuit.

1. Phys. 3.

Ordo tenta-
tionis mu-
lieris.

ne, vt ibi talis fuerit ordo, quod primo Diabolus protulit verba incipiens à muliere, quod si comederet de ligno vetito, nequaquam moreretur: sed esset, sicut Deus, sciens bonum, & malum. Innuens Diabolus per verba sua illam inhibitionem magis factam fuisse eis à Deo propter quandam inuidiam, ne essent, sicut Dij scietes, &c. quàm propter veritatem, quod ita esset, quod morerentur transgrediendo præceptum. Mulier autem, auditis verbis Diaboli, non vsque ad hoc potuerunt illa verba mulierè inducere, q̄ crederet, sic esse, sicut Diabolus dicebat, sed verba Diaboli primo hoc operata sunt in muliere. vt auditis verbis eius, quod essent, sicut Dij, quandam excellentiam appetit mulier non omnino in speciali, sed in quadam confusione, & vniuersalitate, quod vellet esse, sicut Deus, ex qua elatione, quantumcunque non esset omnino specifica, auersa est mens mulieris, & ratio eius superior a Deo, vt ex hoc iam perderet mulier illum innocentiae statum, & mortaliter peccaret.

Gen. 3.

Hanc autem elationem prius in mente mulieris conceptam secuta est credulitas in mente eius, vt crederet vera esse verba Diaboli. Et hoc est, quod Aug. dicit i. super Gen. & habetur in littera, quod non crederet mulier Diabolo, nisi esset in mente eius de sua superbia præsumptio. Vnde idem Magister in præsentia dist. ait, quod talis fuit processus ordinis in illa tentatione, quod Diabolus tentando prius dixit: Si comederitis. eritis sicut Dij, quo audito statim menti mulieris surrexit elatio quædam, & amor propriæ potestatis. Ex qua elatione placuit mulieri facere, quod Diabolus suadebat, & utique fecit. Ergo primum peccatum mulieris, antequàm plenè crederet Diabolo, fuit quædam superbia, & elatio mentis, per quam mens mulieris, & eius ratio superior fuit separata à Deo, qua separata potuerunt sequi quæcunque peccata; & secutum est primo istud peccatum, vt crederet mulier, quod dicebat Diabolus verum esse. Oportet ergo nos dicere sequendo dicta August. & Magistri in littera, q̄ primum peccatum mulieris fuit elatio, & hoc considerandum est primum, deinde vero considerare debemus ordinem eorum, quæ secuta sunt elationem illam ex verbis Diaboli, quibus credit mulier propter elationem illam præcedentè.

Sciendam ergo, quod Diabolus tria promissit mulieri, & ex illa triplici promissione vnum persuasit. Primo promissit, quod nequaquam morerentur. Secundo, quod essent, sicut Dij. Tertio, quod essent scientes bonum, & malum. Ex his autem tribus promissionibus persuasit edere de ligno vetito, quod per esum illius ligni hæc tria habere poterant. In omnibus autem illis quatuor in tribus promissis, & in quarto persuaso: possumus aliquo modo elationem mulieris notare ita, quod fuerunt in muliere quinque elationes.

Elationes
Eux quot
& quæ.

Primo antequàm crederet plenè Diabolo, per quæ separata est eius mens, & eius superior ratio à Deo, & alia quatuor, quæ secuta

A sunt postquam plene Diabolo credidit, quæ quatuor sumuntur ex tribus promissis, & vno persuaso. Nam tria promissa appetendo, quod non morerentur, quod essent, sicut Dij, scientes bonum, & malum; Ex quolibet istorum trium concluditur, quod mulier elata appetijt fieri, sicut Deus. Nam omnia illa tria, quæ promissit Diabolus, inclinata verbis eius credidit posse habere per naturam, & appetijt illam habere per naturam, quorum nullum habere poterat per naturam, nisi esset Deus. Nam immortalitatem per naturam habere non poterat, nisi esset Deus, cum dicat Apostolus de Deo, quod solus habet immortalitatem. Et licet ibi mortalitas accipiatur largè pro omni mutabilitate, vt omnis mutabilitas nonnulla mors sit: vel licet ibi mortalitas accipiatur largè etiam pro ipsa annihilatione, vel pro ipsa productione ex nihilo, quod omnes creature sunt annihilabiles, & sunt productæ ex nihilo, ex quo relinquuntur, quod solus Deus habet immortalitatem; tamen loquendo etiam de mortalitate propriè, prout mortalitas, nec est annihilatio, nec quæcunque mutatio, sed est quædam corruptio secundum substantiam: Omne corpus animatum, & indigens alimentis secundum naturam est corruptibile secundum substantiam, & est quid mortale, vt patet per Dam. Mulier ergo uolens esse immortalis per naturam, quia hoc habere non poterat, nisi esset sicut Deus, appetijt hoc modo diuinitatem, & uoluit, quantum ad hoc, esse sicut Deus: Licet ex hoc non posset concludi, quod uoluit esse æqualis Deo, tamen eam in hoc ab elatione excusare non possumus.

B Secundum etiam, quod promissit Diabolus, quod essent, sicut Dij, mulier appetere non poterat sine elatione. Nam magna est elatio, quod quis velit esse similis Deo factori suo quantum ad actionem, & potestatem, eo modo, quo appetijt Eua. In quo appetitu secundum Magistrum in littera, fuit amor propriæ potestatis, quia si uoluisset Eua esse sicut Deus, non quantum ad potestatem, & actionem, sed quantum ad imaginem; & representationem illud appetere esse sicut Deus, etiam secundum naturam, non fuisset peccatum, quia vt potest patere ex supra dictis, homo etiam naturaliter potest dici imago Dei, & secundum naturam representare Deum.

C Tertium autem, quod promissit Diabolus, quod essent scientes bonum, & malum, ad elationem referri potest. Nam licet ipsa res promissa pertinere uideretur ad cupiditatem; tamen si consideremus, qualis scientia est scire bonum, & malum, quia uideretur esse practica, & moralis deseruens regimini, & gubernationi rerum, quia scire verum, & falsum uidetur pertinere ad speculationem; scire bonum, & malum ad actionem; illud scire bonum, & malum, quod appetijt mulier, non ad speculationem, sed ad præsentiam, & ad actio-

actionem referendum est. Volebat ergo mulier ex illa scientia præsidere, & regere, & ex hoc excellere alia, quod sine superbia, & elatione esse non poterat: & sicut tria, quæ promisit Diabolus, superbiam, & elationem arguunt: ita quartum, quod persuasit, superbiam, & elationem includit. Persuasit enim edere de ligno vetito, quod erat transgredi præceptum, & nolle subiici Deo suo superiori, quod non solum superbia quæcunque, sed magna superbia erat, nolle esse sub Deo suo superiori, & velle violare præceptum specialiter ab ipso factum.

Eux peccata post primam elationem quot, & quæ.

Sed licet secundum quendam ordinem omnes istas elationes notare possimus; possumus etiam secundum quendam ordinem ibi notare alia peccata, quæ possumus dicere secundum quandam adaptationem fuisse septem, præter illam primam elationem, qua interueniente, excæcata fuit mens Eux, vt crederet Diabolo. Primo enim possumus notare infidelitatem, quia magis credidit Eua Diabolo, quàm Deo. Secundo moderatam cupiditatem circa bonum proprium in eo, quod volebat esse immortalis secundum naturam. Tertio immoderatam superbiam, quia uolebat esse sicut Deus. Quarto curiositatem noxiam, quam magister vocat auaritiam, quia cupiebat scire bonum, & malum, ultra quam pertineret ad eam pro illo statu. Quinto gulam, quia uidit, & concupiuit lignum bonum ad uescendum, pulchrum oculis, & aspectu delectabile. Sexto ultra omnia hæc fuit ibi inobedientia, quia tulit de fructu illius, & comedit, in quo fuit inobedientia, & violatio præcepti. Septimo & ultimo fuit ibi aliqualis inuidia, quia dedit uiro suo, vt uir fieret in eadem damnatione secum dato, quod non crederet ex hoc damnari. Tamen credulitas illa, & ignorantia, vt Magister dicit in littera, non excusabat eam a peccato, cum sciret manifestè, quod faciebat contra præceptum Dei.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod peccatum Eux fuit transgressio præcepti, & inobedientia, quia hoc concurrebat ad peccatum illud: Tamen primum peccatum eius fuit elatio, per quam eius mens, & superior ratio fuit separata à Deo, & ex hoc mulier derelicta in puris naturalibus credidit vera esse verba Diaboli: gustauit de ligno, & fuit in ea transgressio præcepti, & inobedientia. Non ergo negamus ibi fuisse inobedientiam, & quædam alia peccata, sed dicimus ante omnia ibi fuisse peccatum cuiusdam elationis, præcesserunt autem illam primam elationem Diaboli verba: sed audiendo verba illa, nullum fuit ibi peccatum, sed peccatum primum ibi existens fuit elatio ortum habens ex verbis Diaboli. Si ergo verba Diaboli quis uellet uocare peccatum: improprie loqueretur, quia non fuit peccatum, de quo loquimur, formaliter loquendo, sed casualiter, quia ex illis verbis ortum, & causatum est peccatum mulieris, de quo loquimur.

Ad secundum dicendum, quod ibi etiam

A fuit peccatum gulæ, quia uidit mulier lignum, quod imaginabatur esse bonum ad uescendum, & quod erat pulchrum oculis, & aspectu, cogitabat ipsum esse delectabile. Illud ergo uerbum delectabile potest referri ad aspectum secundum esse, quia erat mulieri delectabile aspicere pomum illud: & potest referri ad gustum secundum credulitatem, quia sicut erat illud pomum pulchrum, delectabile secundum aspectum: ita credebat etiam antequam gustaret, quod esset delectabile secundum gustum.

Pomum ueritum quo modo delectabile.

Ad tertium dicendum, quod Diabolus de tribus tentauit primos Parentes, de quibus tentauit Christum, sed non illo ordine. Nam Christum primo tentauit de gula, cum dixit: Dic, vt lapides isti panes fiant. Secundo de superbia, siue de uana gloria, cum stans super pinnaculum templi Christo dixit: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Tertio de Auiditia, cum ducens ipsum in montem excelsum, ostendit ei omnia regna, & gloriam eorum dicens: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Primos autem Parentes, vt Euam primo, & per Euam Adam etiam de his tribus tentauit, sed non hoc ordine, quia, vt patet per habita, propter tentationem Diaboli primi Parentes primo incurrerunt peccatum superbiæ, postea auaritiæ, & postea gulæ.

Tentatio facta Christo, & primis Parentibus.

Matth. 4.

Ad quartum dicendum, quod cum dicitur, quod radix omnium malorum est cupiditas, accipitur pro inordinato amore cuiuscunque rei, & hoc modo cupiditas est quædam generalis conditio sequens quodcunque peccatum, quia est conuersio ad commutabile bonum, sicut & superbia est initium omnis peccati, & est conditio generalis sequens omne peccatum, quia est auersio ab incommutabili bono.

Peccati conditiones generales.

Vel possumus dicere, quod in peccato primorum Parentum fuit cupiditas primorum Parentum, modo, quo dictum est, ex qua cupiditate aliquo modo habuerunt radicem omnia alia peccata. sed, vt patet per habita, cupiditas fuit in peccato primorum Parentum, & illam cupiditatem præcessit elatio, & hoc sufficit ad propositum nostrum.

Ad quintum dicendum, quod in peccato primorum Parentum, vel in peccato Eux, postquam fuit à Diabolo seducta, primo peccauit aliquo modo per peccatum infidelitatis, quia credidit uerbis Diaboli magis, quàm uerbis Dei. sed illam incredulitatem, vt patet per Aug.

& per Magistrum in littera, præcessit quædam superbia vel elatio, quia non credidisset mulier Diabolo, nisi fuisset in mente eius de se superba præsumptio.

ARTIC. II.

An Adā peccatū fuerit superbia.
Conclusio est affirmatiua.

Vide Doctores suprà citatos.

SECUNDO quæritur de peccato viri, siue de peccato Adā, vtrū primū peccatū eius fuerit elatio, vel vtrum appetierit esse, sicut Deus. Et videtur, q̄ sic. Nā super illo verbo ad Philip.

Philipp. 2.

Non rapinā arbitratus est esse se æqualem Deo, vult Aug. & habetur in littera, q̄ Christus non vsurpauit, quod suū non erat, sicut Diabolus, & primus homo. Christus ergo faciēdo se æqualem Deo, quia dicebat, quod verū erat, & suū erat, nō rapuit diuinitatē: sed Diabolus, & primus homo voluerūt esse sicut Dij, & in hoc volebant rapere diuinitatē. ergo primus homo peccauit per superbiā, sicut Eua, quia voluit esse, vt Deus, sicut ipsa.

Psal. 49.

Præterea, Aug. secundum illum locum Psal. & habetur in littera, quæ non rapui, tunc exsoluebam, ait, q̄ Adam, & Eua præsumētes, vt Diabolus, rapere voluerunt diuinitatem: ergo &c.

Psal. 34.

Præterea, super illum locum Psal. Deus quis similis tibi? vult August. & habetur in littera, q̄ qui per se vult esse, vt Deus, peruersè vult esse similis Deo: vt Diabolus, qui noluit sub Deo esse, & homo, qui, vt seruus noluit teneri præcepto: sed voluit, nullo sibi dominante, esse quasi Deus. ergo sicut mulier voluit esse, vt Deus: sic voluit & homo, & eodem modo peccauerunt per superbiā mulier, & homo.

Præterea, cum homo esset superbior, & excellentior muliere, maiorem inclinationem, & impulsione[m] habere debebat ad appetendam excellentiam, quàm mulier. sed illa appetijt esse, vt Deus: ergo multo magis vir.

IN CONTRARIVM est Mag. in littera, q̄ Adā non fuit seductus eo modo, quo mulier, nec putauit esse verū, quod Diabolus suggerebat, sed Diabolus suggerebat, q̄ essent sicut Dij: ergo &c.

Præterea planè dicit Apost. q̄ Adam non est seductus, sed mulier. sed illa fuit seducta, quia credidit esse, sicut Deus. ergo Adam, quia non est in eo seductus, nec hoc credidit: ideo &c.

RESOLVTIO.

Hanc Resolutionem in superiori artic. videas licet.

RESPONDEO dicendū, q̄ oportet nos dicere primū peccatū Adā fuisse superbiā, vel elationē, sicut primū peccatum Eux, & q̄ appetijt esse sicut Deus, sicut appetijt Eua: non autē dicimus, q̄ appetijt æqualiter Eux, sed similiter Eux. Plus enim hoc appetijt Eua, quàm Adā, & plus peccauit, quàm Adam, vt in sequēti quæstione patebit.

Adē primū peccatum.

Quod autē primū peccatum Adē fuerit elatio, satis potest patere per habita, si considerētur conditiones illius status. nā non poterat peccare appetēdo aliquod bonū, nisi honorabile. Nā ap-

A petendo bonū delectabile s̄m concupiscentiam carnis peccare nō poterat: quia caro omnino erat subiecta spiritui. nec appetendo bonū s̄m concupiscentiā oculorum, sicut est bonum vtile, cuiusmodi sunt nūmismata, & quæ possunt nummismate mensurari, etiā peccare non poterat: quia talibus non indigebat. Relinquitur ergo, q̄ peccare non potuerit, nisi appetendo bonum honorabile inordinatè, quia aliter non esset peccatum.

Adā, & Eux peccatū superbia.

Fuit ergo primū peccatum Adā, & Eux quidā appetitus inordinatus boni honorabilis, vel boni excellentis, vel propriæ excellentiæ, quod idē est, quod superbia. Hoc autē concordat cum Scriptura sacra, quia Ecclesiast. d̄f: Initium superbiæ hominis apostatare a Deo. etiā sequitur; Initium peccati omnis est superbia. quod dupliciter veritatē

Ecd̄. 10.

B habet, vel pro peccato primorū Parentum, quod fuit superbia, accipiēdo superbiā s̄m propriā rationē: Vel potest hoc verificari de omni peccato generaliter: vt superbia est conditio generalis cuiuslibet peccati, & est quēdā auersio à Deo. Vnde & Aug. 14. de Ciui. Dei, loquēs de peccato primi hominis vult, q̄ malę volūtatis eius initium nō potuit esse, nisi superbia. Si. n. nullū peccatum poterat esse in Adā veniale, & si nullo modo poterat peccare, nisi superior ratio se auerteret à Deo, cū motiuū superioris rationis, s̄m q̄ huiusmodi, nō posset esse, nisi appetendo statum honorabilē, & excellentiam rationis, s̄m Aug. 12. de Trin. vt intēdere etiam æterna: & quia oportebat illum appetitum esse inordinatū ad hoc, q̄ haberet rationem peccati, cum in hoc stet ratio superbiæ, etiā

Tomo 1.

C specialiter, & propriè sumptā, oportuit primum peccatū Adā, & Eux fuisse superbiā. ergo Adam peccauit similiter Eux, quamuis non æqualiter Eux, quantum ad genus peccati: vt quantū ad superbiā peccauit etiam non æqualiter, sed similiter Eux, appetendo esse sicut Deus, vel vt appetijt Eua. Vnde Aug. 11. super Gen. exponēs illud Gen. 3. Ecce Adā factus est quasi vnus ex nobis, ait, q̄ illa verba Dei de Adam non fuerūt Dei insultantis, sed fuerunt ipsi Adā, & cæteris, ne ita superbiāt, deterrētis. ergo vel iniustè Deus terrebatur Adā per illa verba, si nō appetijt esse sicut Deus, quod nō est credendū: vel si iustè eum Deus terrebatur, & increpabat, s̄m illa verba, credendū est, q̄ Adam appetierit esse quasi Deus, vel sicut Deus.

Tomo 1.

D Habito, quomodo peccauit per superbiā, sicut Eua, & appetijt esse sicut Deus, velut Eua, volumus ad specialē modum descendere, quomodo hoc habuit esse. Dicemus, q̄ nō potuit nec Adā, nec aliqua creatura appetere esse sicut Deus, q̄ appeteret esse Deus, vel, q̄ appeteret esse æqualis Deo. Nam Deus est pelagus tantæ bonitatis, & tantæ excellentiæ, q̄ tantū quid nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis potest ascendere. Excedit ergo magnitudo bonitatis diuinæ intellectum cuiuslibet creaturæ: quia est quid incōprehensibile ab intellectu creato. Vnde Damasc. lib. 1. c. 4. Quis ergo est Deus: magnus est. quid verò est s̄m substantiā, vel naturam, incōprehensibile est hoc omnino, & ignotū. Non posset ergo aliqua creatura hoc appetere, quia nō posset naturaliter

Superbiz ratio ppriè sumpta.

Tomo 1.

Dei equalitas sub appetitū creaturę cadere non potest.

Aegid, super ij. Sent. S naturaliter

turaliter apprehendere, & cū bonū apprehensum sit motuum voluntatis, nullo modo in appetitu alicuius creaturæ Dei æqualitas potest cadere. Quod etiā vel appetierit aliqua creatura, q̄ fieret Deus, vel q̄ esset ipse Deus, est impossibile, quod est contra appetitū cuiuscūque. Nā etsi quilibet appetit esse maior, tamen s̄m Philos. in Ethic. nullus appetit fieri alius, vt q̄ homo appetat fieri Angelus, vel fieri Deus, quia tunc esset factus alius, quod est contra rationē appetitus. & ideo promittitur cuiilibet electo illud, quod Iob dicebat: In carne mea videbo Deum, Saluatorē meū, quē visurus sum ipse, & non alius. Quilibet enim electus erit ille idem, qui nunc est, & non alius, quando in carne sua videbit Deum Saluatorem suū. Oportet ergo dare modū, quomodo Adā ita appetijt esse sicut Deus, q̄ tamen non appetijt esse æqualis Deo. Appetijt. n. esse sicut Deus, tamen sub Deo, quod non potuit esse, q̄ hoc appeteret per gratiā, quia hoc appetendo non peccasset. nā * quilibet beatus erit sicut Deus per gratiā, & non solum erit similis Deo, & sicut Deus, sed etiā erit quasi ipse Deus. per intelligere. n. & per videre Deum, erit similis Deo: sed per amare Deū, quia tunc perfectē amabit, ita coniungetur Deo, q̄ quasi poterit dici Deus. nā scientia assimilat, sed amor transformat. quælibet. n. anima beata poterit dicere illud canticū: Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est, quod dictum in via est imperfectē, sed in patria perfectē. Anima. n. per visionē assimilabitur Deo, & verificabitur de ea illud, quod dicitur 1. Ioan. Scimus autem, q̄ cum apparuerit, similes ei erimus, quando videbimus Deū, sicut est. ergo similitudo appropriatur visioni. sic ergo loquendū est de illa visione. Sed de amore, qui erit in patria, non dicemus, q̄ assimilat, sed q̄ transformat. vnde tunc verificabitur, quod dicitur 2. ad Corinth. Nos reuelata facie gloriā Domini speculantes in eandē imaginē transformamur. Transformari. n. s̄m gloriā est de forma in formā transire. Amor. n. si sit excelsus, s̄m Dion. 4. de di. no. est extasim faciēs, quia non sinit amantē esse in seipso, sed ponit eū extra se, & collocat eū in re amata. & non sinit amantem esse seipsum, sed vellet amans esse ipsa res amata. ergo si Diabolus, vel primus homo voluisset esse sicut Deus, & voluisset et̄ quasi totus fieri Deus per gratiā, vel per charitatē, non peccasset, quia hoc vult quilibet beatus. Voluit ergo tā Diabolus, q̄ homo esse similis Deo, & esse sicut Deus per naturā vltra, q̄ patiatur natura. hoc autē non potuit esse s̄m ordinē rōnis, quia talis appetitus nō potuit esse ordinatus. Appetijt ergo inordinatē propriam excellentiam, & hoc fuit superbire.

Tota ergo vis quæstionis in hoc stat, quomodo Diabolus, & homo per naturam appetijt esse sicut Deus, q̄ appetēdo peccauit. & quia nostra quæstio est specialiter de homine, videndū est in homine tā ex parte corporis, quam ex parte animæ, quomodo erāt ibi aliqua naturalia, & aliqua gratuita. Ex parte. n. corporis poterunt dici naturalia sumere cibos, nutriri ex eis, restaurare ex ipsis humidum radicale consumptum ex calore na-

turali. quia omnia hæc, etiā dum viuimus in hac miseria, conueniunt naturaliter corpori nostro, sed quod fieret ita pura conuersio ciborum in humidum radicale, & quod esset ita pura restauratio humidum restaurati, sicut fuit humidum perditum, hoc non poterat esse per naturam, sed hoc erat per donum gratuitum, idest per originalem iustitiam. voluit. n. Deus, q̄, Adam non peccante, seruarietur ei illa iustitia, q̄ redderetur sibi humidū ita purum per conuersionē alimenti, sicut fuerat ab eo acceptum per consumptionē calidi.

Sed sicut assignauimus aliqua pertinentia ad naturam, & aliqua pertinentia ad donum gratuitum in his, quæ sunt corporis, cuiusmodi sunt esus, & conuersio alimentorum, sic possumus assignare hæc in his, quæ sunt animæ, cuiusmodi sunt cognitio, vel scientia. Nam, Adam formato in ætate perfectā, quod haberet vsum rationis, & quod ex tali vfu haberet habilitatem ad scientiā, & quod possit fieri sciens, & acquirere scientiam ex sensibus per vsum rationis, & per experiētiā, hoc erat naturale. Sed quod a sui formatione haberet aliquam scientiam in anima, vt q̄ sciret loqui, vel q̄ sciret aliquod idioma, vel q̄ intelligeret loquentes s̄m aliquod idioma, oportebat hoc esse ex gratia, vcl oportebat hoc esse ex aliquo dono gratuito. Nam si aliquis in ætate perfectā, natiuitate cæcus, illuminaretur nūc, & fieret vidēs per miraculum, naturaliter videret omnes colores, & posset naturaliter per visum acquirere scientiā de coloribus, & sciret nominare colores, & discernere eos. sed q̄ haberet aliquam scientiam de coloribus, & sciret nominatim eos discernere, naturaliter esse nō posset, sed per donum gratuitum hoc posset habere. * Nam in primitiua Ecclesia multi loquebantur idiomata, & linguas, quæ nunquam didicerunt, quod naturaliter esse non poterat.

Dicemus ergo q̄ Adā quantum ad corpus, vt quantum ad nutritionem, & quantum ad animam. i. quantum ad scientiā, appetijt per naturam esse sicut Deus. i. appetijt aliquid per naturam, quod non potuisset habere nisi esset Deus. * Dī enim Deus s̄m vnum modum ethymologicandi à Desum, deest, deest, quia sibi nihil deest, sicut dī lucus à luce ces, quia nō luget. Hęc ergo est natura Dei, q̄ sibi nihil desit, & quod in se habeat omnes perfectiones, ita quod nulla sibi desit, & quod sit ita actus purus, quod non sit in potentia ad aliquid.

Primi ergo parentes appetendo non mori, & appetendo scientiā, & hoc per naturā, appetebāt naturaliter esse perfecti tā s̄m corpus, q̄ non possent mori, quā s̄m animam, vt q̄ essent perfecti in scientia, cum modus naturalis sit esse imperfectum, vel ire de imperfecto ad perfectū. Modus autē diuinus sit esse perfectum, & non ire ad perfectionem aliquā; manifestē concluditur, q̄ primi parentes appetendo naturaliter, q̄ nō possent mori s̄m corpus, & q̄ essent perfecti in scientia secundum animam, appetierūt esse, sicut Dī, quia hoc nō potuissent habere naturaliter, nisi essent Dī, quia Deus est ille solus, qui naturaliter nō habet esse imperfectū, nec ire ad aliquā perfectionem. Voluerunt ergo primi parentes habere hoc sub

Deo,

Alius fieri nemo appetit. ex Arist. in Ethicis.

Iob. 19.

* Adā quomodo appetijt esse sicut Deus, nō æqualitatem Dei.

* Beatus quilibet erit quasi Deus, & quomodo.

Cant. 5.

Ioan. 1. c. 3.

2. Cor. 3.

Naturalia, & gratuita quædam sunt in Adā quo ad corpus, & animam.

* Linguarū donū in primitiua Ecclesia idem clarius infra dist. 23 q. 2. art. 2.

* Deus vnde dicitur, id q̄ p̄ anti phrasim.

supbia primi
moru patē-
tum quā.

Deo, prout Deus operatur in quolibet opere natura, quia volebant naturaliter esse tales: sed non volebant hoc sub Deo, prout Deus operatur in opere gratiæ, quia non appetierunt per gratiam esse tales. Patet ergo, quod Adam, & Eva peccauerunt per electionē, & appetierunt esse sicut Deus. Vtrum autem appetierint equaliter: & peccatum Adæ fuerit æquē graue, sicut peccatum Euz, in tertia quæstione patebit.

D V B. I. L A T E R A L I S.

An Adæ peccatum à Diaboli peccato ex diuerso propria excellentiæ appetitu differat.
Conclusio est affirmatiua.

D. Bon. d. 22. art. 1. q. 2. Ric. d. 22. q. 2.

Peccatū pri-
mi homi-
nis à pecca-
to Diaboli
quid disse-
rat.

LETTERVS fortè dubitaret aliquis, quomodo differat peccatū primi hominis à peccato Diaboli in appetendo esse sicut Deus: quia quomodo differat à peccato Euz, in sequenti quæstione tertia apparebit, cū ostēdetur, quis eorū magis peccauerit. Dicendum non esse dubiū, quod ambo Diabolus, & homo peccauerūt, volendo aliquā excellentiam naturaliter, quā habere non poterāt, nisi quilibet eorū fuisset Deus. Nam quicquid boni nos habemus per gratiam, Deus habet per naturā. velle ergo habere per naturā, quod deberemus velle habere per gratiam, volumus esse sicut Deus, cui cōpetit illa bonitas, & illa perfectio per naturam. Sicut autē appetere esse sicut Deus potest contingere appetēdo maiore, vel minorem excellentiā. quia cum non velimus hoc modo esse æquales Deo, sed velimus esse sicut Deus, & velimus illā excellentiam habere naturaliter, sicut habet ipse Deus, & hoc respiciat ipsum modū habendi secundū se, non ipsam rē habitam, potest illa res esse maior, & minor.

Peccatū pri-
mi homi-
nis, & Luci-
feri fuit in
modo appe-
tendi, non
in re appe-
tita.

Nulli. n. dubiū est, quod Diabolus appetijt maiore excellentiā, quā homo: sed in appetendo rē illā non fuit peccatū Diaboli, nec peccatū hominis: sed in modo appetendi eā, quia voluerūt eam habere per naturā, sicut habet Deus, quam debuerūt velle habere per gratiā. Nam sicut Ansel. illud Diabolus appetijt, quod habuisset, si stetisset. Nā sicut communem opinionē, Diabolus fuit omnino supremus Angelus, si ergo nō fuisset auersus, sed fuisset conuersus ad Deū, sicut nunc omnes illuminationes descendunt à superioribus Angelis in inferiores: ita, si ille stetisset, cū ipse esset superior alijs, illuminasset omnes alios Angelos, & descendissent illuminationes ab eo in omnes alios. & hoc est quod appetijt, sed appetijt hoc per naturā, quod debuit per gratiam. Similiter homo peccauit appetendo scientiā per naturam, vel illuminationes sicut scientiam, quam debuit appetere per gratiā, iuxta illud Iaco. Si quis vestrū indiget sapientia, postulet hoc à Deo. Diabolus ergo maiore excellentiam appetijt, quā homo, quia appetijt maiore scientiam; modus tamē appetendi, & modus peccādi fuit vnus similis alteri, quia quilibet appetijt eā per naturā, sicut ha-

Homo, &
Lucifer pec-
cātes quid
appetierūt.
Iacob. 1.

Ab eā Deus: sed differenter appetijt Diabolus, & homo illā excellentiam, sicut diuersi diuersa dixerunt. Dicunt. n. quidā, quod Diabolus appetijt excellentiā, vt esset sicut Deus, differenter ab homine, quia Diabolus hoc appetijt per modū potentia, homo per modū scientiæ. Sed nulli dubiū est, quod appetere excellere, est appetere esse super alios, vel est appetere aliquē principatum, & aliquod dominiū super alios. Est istud potest esse, vel per modum potētiæ, vel per modum scientiæ. Per modū quidē potentia est, sicut dominatur Princeps, vel Rex. Per modum scientiæ est, sicut dominatur sapiēs: quia seruus sapiēs dom inabitur heris stultis. Sed licet sic dicentes videantur habere aliquē colorem, & aliquā apparētiā pro se: quia illud, quod appetijt homo, fuit scientia: tamē si cōsideremus ipsam rei veritatē, magis videtur e conuerso esse dicendū, vt quod Diabolus appetierit principari per scientiam sicut se: homo verò per scientiā cum potētia. Nam principatus, quē appetijt Diabolus, videtur fuisse, quod illuminationes descenderent ab eo in alios Angelos: sed illuminatio pertinet ad ipsam scientiā sicut se. Nam hæc est illuminatio, sicut Dion. diuinę scientiæ acceptio: sed homo appetijt scientiā non quācumq; sed scientiam boni, & mali, quæ videtur esse scientia moralis, quæ requiritur in gubernante, & principante. Nā cū dicitur Prouer. quod intelligēs gubernacula possidebit, ibi intelligens stat pro intelligere, prout intelligentia requiritur in gubernatione, quæ, vt vbi dicere Glo. interlinearis, consistit in cogitatione vitæ, & in rectitudine vitę proprię, & alienæ.

Diabolus,
& hē quo-
modo disse-
renter pec-
cauerint.

Principa-
tus, quē Lu-
cifer, & ho-
mo appetie-
runt.

Prouer. 1.

Verū, quia nullus est principatus, sine aliqua potentia, si primus homo appetijt scientiā boni, & mali, vt ex hoc haberet quandā gubernationē rerū, & quandam principatū: quia hoc esse non poterat sine quadā potentia coercendi sibi subiecta, directē non vbi appetiuisse illuminationē, vel scientiam speculatiuā: sed magis scientiam boni, & mali, quæ est scientia gubernandi, & principandi cū aliqua potentia annexa. Sic ergo potest distingui principatus, quem appetijt Diabolus, à principatu, quem appetijt homo: quia Diabolus appetijt principatū super spirituales substantias, vt possit eas illuminare, & purgare, & perficere sicut scientiam. Homo verò super ista corporalia appetijt principatū, vt ea gubernaret, & regeret. Principatus ergo quē appetijt Diabolus fuit multo excellētior, quā ille, quē appetijt homo: quia plus est principari spiritualibus, quā corporalibus, vterq; tñ in hoc posuit quandā suā felicitatē, Diabolus in principatu spiritualiū, homo in principatu corporalī. Quilibet. n. hoc appetijt per naturā hē, & quia hoc cōpetit soli Deo, quod sit felix, & beatus per naturā, ideo quilibet appetijt esse Deus.

Homo,
& Lucifer
quō appe-
tierūt esse,
sicut Deus.

Rursus, quia vterq; eorum hoc appetendo peccauit, & peccādo noluerunt subesse alij, quia hoc est proprium solius Dei, quod non subsit alicui alij. ideo etiā in hoc quilibet voluit esse sicut Deus. Et hunc modum assignat Augustinus, & habetur in littera super illum locum Psal. Deus quis similis tibi? vbi dicit, quod qui vult esse sicut Deus per se, vult esse similis Deo peruersē, vt Diabo-

Psal. 14.

lus, qui noliit sub Deo esse, & homo, qui, vt feruus, noluit teneri praeccepto: nolle ergo subesse Deo, vel teneri praeccepto Dei, est velle esse, vt Deus.

Tertio potest hoc idem ostendi, qd quilibet eorum voluit esse, vt Deus, quia voluit naturaliter principari omnibus sibi subiectis, sicut principatur Deus, & hoc forte intelligit Aug. qd qui vult esse, vt Deus esse per se, i. per naturam suam, vult esse similis Deo peruersè, i. supra ratione, & contra naturam suam: totum ergo peccatum vtriusque, tam Diaboli, quam primi Hominis, fuit quia appetijt habere per naturam, quod debuit appetere per gratiam: aliter tamen, & aliter, quia Diabolus appetijt principari per naturam, i. per excellentiam, quam videbat in sua natura. Vnde August. I I. super Gen. vult, qd Diabolus factus fuerit bonus: sed superbia tumidus, & propriae potestatis delectatione corruptus continuo se à luce veritatis auertit. Diabolus ergo videns se ita pulchrum, delectatus in sua natura sic excellēti, propter illam suam naturam sic excellētem appetijt alijs principari. Homo autem hoc non appetijt propter excellentiam suae naturae, quam in se videret, sed propter esum ligni vetiti. Aliqualiter enim homo credidit verbis Diaboli, vt si comederet de ligno vetito, qd haberet quandam excellentiam principandi, & qd aliquo modo esset sicut Deus. Quomodo autem homo credidit verbis Diaboli, & quomodo non, cum dicatur vir non fuisse seductus, sed mulier, in quaestione illa, cum quaeretur, quis primorum Parentum grauius peccauerit, poterit declarari.

Tomo 3.

Infra art. 3.

D. V. B. I. L. A. T. E. R. A. L. I. S.

An Adam cum scientia principandi appetierit potentiam illi scientiae annexam, diuina tamen, & angelica inferiorem. Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 2. 2. q. 163. art. 2. Et 2. sent. d. 22. q. 1. art. 2. Dur. dist. 22. quaest. 2.

Sciētia boni, & mali quae.

L T E R I V S forte dubitaret quis, quomodo homo simul cum scientia principandi, quae potest dici scientia boni, & mali, vel potest dici prudentia, quae est recta ratio agibilium, per quam discernitur bonum à malo, & iustum ab iniusto, appetijt potentiam annexam illi scientiae. Dicendum qd, vt supra diximus, principatus, qui potentia caret, & maximè in istis inferioribus potest dici nullus. Dicemus ergo, qd vbi nos habemus: Eritis sicut Dij, Hebraica veritas, vt ait Rabi Moyses, habet: Eritis sicut Heloy, quod sonat, vel sicut Dij, vel sicut Angeli, vel sicut Iudices. Si ergo exponamus sicut Dij, ita quod scientia, quam appetebant primi parentes, esset similis substantiae diuinæ: Cum secundum August. I 5. de Trin. scientia Dei sit causa rerum, quia, vt ait, vniuersas autem creaturas spirituales suas, & corporales, non quia sunt, ideo nouit: sed ideo sunt, quia nouit. Et Comment. in 12. planè dicit, qd scientia Dei causat res, sed scientia nostra causatur à rebus. Si ergo primi Parentes appetierūt similitudinē illius

Eritis sicut Dij, quomodo intelligatur. Gen. 3.

Tomo 3. c. 13.

A scientiae diuinæ, & in hoc esse sicut Dij, cum in illa scientia sit maxima potentia, primi Parentes appetendo illam scientiam appetierunt magnam potentiam. Ideo fortè Scriptura sacra, quantum ad Hebraicam veritatem, habet nomen æquiuocum ad Deum, Angelos, & Iudices: quia etiam primi parentes appetierūt similitudinē diuinæ scientiae, non appetierunt eam in illa plenitudine, quam habet Deus. Sed qd haberent eam sicut Angeli, vel etiam inferiori modo, quam Angeli, vt haberent eam sicut habent iudices, vt per eam possent iudicare, & coercere alia. Magnum. n. esset habere scientiam sicut Angeli: quia conceptui Angelorū, qui generatur ex scientia eorum, & si non obedit natura corporalis secundum transmutationē ad formam, obedit ei secundum transmutationē ad vbi. Hoc. n. esset valde magnū, si homo talem scientiam haberet, qd conceptui generato ex illa scientia obediēt omnis natura corporalis secundum motum ad vbi. Illa. n. esset magna coercitio, quia ex hoc posset ad nutū eius bestias, & aues, & alia facere congregari corā se. Rationabiliter ergo verbum illud, quod habet Hebraica veritas, potest extēdi non solū ad Angelos, sed etiam ad iudices, vt appetierint primi parentes scientiam cum potentia, etiā infra Angelos, vt non omnis natura corporalis obediret etiā eis, quantum ad motum ad vbi, sed solū ista inferiora. Vnde quidā in suis scriptis scripserunt, qd fortè tria appetierunt primi parentes, videlicet, non posse mori, & habere vniuersalem, & plenariam potestatem in disponēdo, gubernando, & transmutando omnem creaturā corporalem propria virtute: tertium verò habendo scientiam vniuersalem bonorū, & malorū. Sed si hec essent vera, tunc appetierunt habere potentiam infra Angelos, quia propria virtute Angeli nō possunt transmutare corporalia: nā transmutatio videtur dicere sic absolute loquendo motū ad formam, secundum quem motū natura corporalis nō obedit Angelis, sed sūm motum ad vbi. Probabilius tamen diceretur, qd si primi Parentes appetierunt scientiam cum potentia, qd talis est scientia diuina: appetierunt etiā scientiam infra Angelos, vt non omnia corpora obedirent eis, etiā quantum ad motum ad vbi: sed solū illa, super quae verbo diuino erant constituti domini, videlicet cetera alia animalia: vt volucres celi, pisces maris, & bestiae terrae. Satis enim est credibile, qd appetierunt quoddam dominium, & quandam excellentiam, vt haberēt illud per naturam: & quia hoc modo habet dominium Deus, appetierūt esse sicut Deus: sed non appetierūt ex hoc esse aequales Deo, quia tale dñium appetierūt longè minus, & longè infra dñium, quod habet Deus, & appetierunt tale dominium sub Deo, nō sub Deo, vt operatur in operibus gratiae, quia non appetierūt sic dñari per gratiam: sed sub Deo, vt operatur in operibus naturae: quia appetierūt tale dñium, & talem principatum per naturam. Nā & si scientia non informata charitate inflat, potissimè tamē illa scientia inflat, quae est coniuncta potentiae. Vnde Reges, & Principes, & habentes civilem potentiam potissimè hnt cor elatum: vt talis elatio magis videatur oriri ex potentia, quam

Natura corporalis quomodo obediāt Angelis.

quod ex alio, & tale quid fuit, quod appetierunt primi Parentes, quod appetentes, elatio fuit primū eorū peccatū, & quod primo excæcauit corda eorum.

D V B. III. L A T E R A L I S.

An primi Parentes, principatum, excellentiam appetentes, quod habebant, perdiderint.
Conclusio est affirmatiua.

L T E R I V S fortè dubitaret aliquis, quomodo se habuerunt primi Parentes ad illam excellentiam, & ad illud dominium, quod appetierunt.

Dicendum, quod primi Parentes appetendo principatum, & excellentiam, & proprium dominium, quod appetere non debebant, perdiderunt principatum, & dominium, quod habebant. Nam cū dixit Deus: Crescite, & multiplicamini, & replete terrā, & subijcite eā, & dominamini piscibus &c.

Gen. 1.

Principatus triplex homini datus, & per peccatū amissus.

Tomo 3.

Gen. 3.

Gen. 1.

possumus intelligere datum fuisse hominibus triplicem principatum. Primo super terram, i. super elementum terræ, vt terra non rebellaret eis, nec generaret spinas, & tribulos in eorum malum: vt sicut diuina prouidentia custodiuiisset eorū corpora, vt nihil esset eis nociuum, sic custodiuiisset eorum opera, vt eorum agriculturā: vt terra nihil produceret illi agriculturæ nociuum. Ideo dicit Aug. super Gen. quod agricultura, quæ nunc est ad laborem, tunc fuisset ad solatium. Ad laborem enim est nunc, quia oportet spinas, & tribulos euellere, quæ tunc non oportuisset, cum post peccatū dictum sit: Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea: spinas, & tribulos germinabit tibi, bene ergo dictū est: Crescite, & multiplicamini, & replete terrā, & subijcite eam, quia tūc terra fuisset omnino subiecta suis cultoribus. Secundum autem dominium, quod fuit datū primis Parentibus, fuit super carnem, quæ producta erat de terra, vt in subiectione terræ possit intelligi tam subiectio materiæ, quæ est elementum, quàm subiectio carnis, quæ facta est ex terra, quia caro nostra sic fuisset pro illo statu subiecta nobis, quod nihil insurrexisset in carne, quod obuiaisset bono naturæ, vt ægritudines, & mali humores: & nihil, quod obuiaisset bono moris, cuius sunt concupiscentiæ, & insurrectiones carnis: quia secundum August. ipsa genitalia obediuiissent nobis. Tertium autem dominium, quod fuit datum homini, fuit datum super omnia alia animalia, quia dictū fuit ei: Dominamini piscibus maris, &c. Credibile est enim, quod omnia ista dominia fecisset in nobis illa originalis iustitia, per quā omnia inferiora fuissent subiecta nobis. Terra ergo tāquām nobis inferior non rebellasset nobis, caro tanquām inferior animæ non rebellasset animæ: omnia autē alia animalia fuisset omnino subiecta homini, & obediuiisset homini, prout eius ratio dictasset. Adam ergo peccante, & appetente propriā excellentiā, & proprium dominium, quod non debebat: perdidit dominium, quod habebat. Rebellando. n. suo superiori, omnia sua inferiora rebellauerunt sibi, vt supra probabatur per Aug. Terra ergo in-

cepit rebellare, & incepit in opere hominum spinas, & tribulos generare. Caro. n. incepit rebellare, quia statim vidit in membris suis aliam legem repugnantem legi mentis suæ. Animalia alia incepērūt rebellare, quia facta sunt sicut syluestria, vt videntes homines non solū eis non obediunt, sed quantū possunt ab eis fugiūt: & si ad eos veniūt, hoc faciunt magis ad nocendum, quàm ad proficiendum. Et si aliqua habemus domestica, hoc est ex quadam assuetudine, quia assuescimus ea, & domamus ea ad modum nostram: quia sæpe faciendo adgeneratur in eis quædam consuetudo, quæ est altera natura.

Rom 7.

RES. AD ARC. Ad primum dicendū, quod Adam appetijt esse sicut Deus, sed non eodē modo sicut appetijt Mulier: & credidit verbis Diaboli, sed nō ita perfectē sicut credidit Mulier. Et per hoc potest patere solutio ad secundū, & tertiu.

Ad quartum autem dicendum, quod vir erat excellentior muliere, & erat ratione præstantior, quàm mulier, ex qua ratione, sic moderabat appetitus suos, vt non laboretur ita in profundum peccati, sicut prolapsa fuit mulier.

Ad argumenta verò in contrarium dicendū, Adam quoque Adā dicitur non seductus, sed mulier, quia non ita perfectē credidit verbis Diaboli, sicut mulier. modo non seductus.

ARTIC. III.

An Mulier grauius, quàm Vir peccauerit. Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 2. 2. q. 163. art. 4. Et 2. sent. d. 22. q. 1. art. 3. D. Bon. d. 22. art. 1. q. 3. Ric. d. 22. q. 3. Biel d. 22. q. 1. Voril. d. 22. q. 2. Brul. d. 22. q. 2. Dorbell. d. 22. q. 3. I. andul. d. 22. q. 3.

T E R T I O quæritur quis eorum grauius peccauerit, an Vir, an Mulier. Et videtur, quod vir, nam cum ipse esset caput mulieris, & esset ratione præstantior, habuit maius adiutorium contra peccatū, & ad resistendū peccato, quod fit per rationē præstantiorē, quā haberet mulier: ergo &c.

Præterea Aug. 1. 1. super Gen. vult, quod vir, & mulier peccauerint impari sexu, sed pari factu: ergo saltem non peccauit plus mulier, quàm vir.

Tomo 3.

Præterea potissimè grauitas peccati accipienda est ex genere peccati, sed vterque peccauit eodem genere peccati: quia per elationem, & idem appetēdo, quia voluerunt esse sicut Dij: ergo &c.

Præterea s. m. Magist. in lra, homo peccauit in spe veniē: sed plus peccat, qui peccat in spe veniē, quod vñ esse peccatū in Spiritū sanctū: ergo &c.

IN CONTRARIUM est, quia à iusto iudice non plus punitur, nisi qui plus peccat. sed mulier est plus punita à Deo, quàm vir: ergo &c.

Præterea Magister in littera planè dicit, quod mulier plus peccauit, quia peccauit in se, in proximum, & in Deum: vir autem non peccauit, nisi in se, & in Deum: ergo &c.